

ਓਤਕਰਸ਼

ਪੰਜਾਬੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਖੜਾਨਾ

ਸਾਡਾ ਸਾਡਾ ਪ੍ਰਮਦ:

ਉਤਕਰਸ਼

ਜਮਾਤ ਛੇਵੀਂ ਲਈ
ਪੰਜਾਬੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਖੜਾਨਾ

ਸਭ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ, ਵਧੀਆ ਸਿੱਖਿਆ

ਰਾਜ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਖੋਜ ਸਿਖਲਾਈ ਸੰਸਥਾ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ISBN : 978-93-93667-38-0

ਉਤਕਰਸ਼ ਪੰਜਾਬੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦਾ ਮੁਨਾਫਾ ਜਮਾਤ ਛੇਵੀਂ
© ਰਾਜ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਖੋਜ ਸਿਖਲਾਈ ਸੰਸਥਾ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਵਿਸ਼ਾ ਬੋਧ

ਸ਼੍ਰੀ ਐੱਚ ਰਾਜੇਸ਼ ਪ੍ਰਸਾਦ,
ਮੁਖ ਸਕੱਤਰ (ਸਿੱਖਿਆ), ਦਿੱਲੀ

ਸਲਾਹਕਾਰ

ਸ਼੍ਰੀ ਰਜਨੀਸ਼ ਸਿੰਘ
ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਐਸ.ਸੀ.ਈ.ਆਰ.ਟੀ., ਦਿੱਲੀ

ਅਕਾਦਮਿਕ ਸਲਾਹਕਾਰ

ਡਾ. ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ
ਜਾਇਟ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਅਕਾਦਮਿਕ, ਐਸ.ਸੀ.ਈ.ਆਰ.ਟੀ., ਦਿੱਲੀ

ਲੇਖਕ ਮੰਡਲ

ਸੁਨੀਲ ਕੁਮਾਰ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ
ਮਹਿੰਦਰ ਪਾਲ
ਯਸ਼ਪਾਲ
ਜਸਵਿੰਦਰ ਕੌਰ
ਡਾ. ਰਜਨੀ ਹੰਸ
ਮੋਨਿਕਾ
ਚਰਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ

ਪੀ.ਜੀ.ਟੀ. (ਪੰਜਾਬੀ) ਗੌ.ਗ.ਸੀ.ਸੈ. ਸਕੂਲ ਸ਼ਕੂਰਪੁਰ, ਦਿੱਲੀ
ਪੀ.ਜੀ.ਟੀ. (ਪੰਜਾਬੀ) ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲ ਲੋਨੀ ਰੋਡ ਸ਼ਾਹਦਰਾ, ਦਿੱਲੀ
ਪੀ.ਜੀ.ਟੀ. (ਪੰਜਾਬੀ) ਸਰਵੋਦਿਆ (ਕੋ-ਐਡ) ਵਿਦਿਆਲਾ, ਐਲ-ਬਲਾਕ ਹਰੀ ਨਗਰ, ਦਿੱਲੀ
ਪੀ.ਜੀ.ਟੀ. (ਪੰਜਾਬੀ) ਗੌ.ਬੁ.ਸੀ.ਸੈ. ਸਕੂਲ ਨੰਬਰ-2, ਖਿਆਲਾ, ਦਿੱਲੀ
ਪੀ.ਜੀ.ਟੀ. (ਪੰਜਾਬੀ) ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲ ਇੰਡੀਆ ਗੇਟ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ
ਟੀ.ਜੀ.ਟੀ. (ਪੰਜਾਬੀ) ਗੌ.ਗ.ਸੀ.ਸੈ. ਸਕੂਲ, ਆਨੰਦਵਾਸ, ਦਿੱਲੀ
ਟੀ.ਜੀ.ਟੀ. (ਪੰਜਾਬੀ) ਗੌ.ਗ.ਸੀ.ਸੈ. ਭੀ ਬਲਾਕ, ਅਸੋਕ ਵਿਹਾਰ, ਦਿੱਲੀ
ਟੀ.ਜੀ.ਟੀ. (ਪੰਜਾਬੀ) ਸ.ਬਾਲ ਵਿਦਿਆਲਾ, ਸੈਕਟਰ-16, ਰੋਹਿਣੀ, ਦਿੱਲੀ

ਮਾਹਿਰ ਤੇ ਰਿਵਿਊ ਕਮੇਟੀ

ਡਾ. ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਰਾਜ ਬਾਪਰ
ਡਾ. ਯਾਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਅੜ੍ਹਿਆ ਸਦੀਅਦ

ਐਸੋਸੀਏਟ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ (ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਈਵਨਿੰਗ ਕਾਲਜ, ਲੋਧੀ ਕਾਲੋਨੀ)
ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ (ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ, ਦਿੱਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ)
ਪੀ.ਜੀ.ਟੀ. (ਸਪੈਸ਼ਲ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ) ਅਤੇ ਸੈਂਟਰ ਟੌਚਰ

ਤਸਵੀਰਾਂ

ਉਪਾਸਨਾ ਬੱਤਰਾ, ਫ੍ਰੀ-ਲਾਂਸਰ ਆਰਟਿਸਟ, ਪੱਛਮ ਵਿਹਾਰ

ਵਿਸ਼ਾ ਕੋਆਰਡੀਨੇਟਰ

ਪ੍ਰਦੀਪ ਕੁਮਾਰ (ਤਰਕਸ਼ ਪ੍ਰਦੀਪ), ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ, ਡੀ.ਆਈ.ਈ.ਟੀ. ਕਰਕਰਵੂਮਾ, ਦਿੱਲੀ

ਨੋਡਲ ਅਧਿਕਾਰੀ

ਡਾ. ਗੌਰਵ ਸ਼ਰਮਾ, ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ, ਐਸ.ਸੀ.ਈ.ਆਰ.ਟੀ., ਦਿੱਲੀ
ਡਾ. ਸੋਨ੍ਹ ਲਾਲ ਗੁਪਤਾ, ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ, ਐਸ.ਸੀ.ਈ.ਆਰ.ਟੀ., ਦਿੱਲੀ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਅਧਿਕਾਰੀ

ਡਾ. ਮੁਕੇਸ਼ ਯਾਦਵ,
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਟੀਮ ਸ਼੍ਰੀ ਨਵੀਨ ਕੁਮਾਰ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਰਾਧਾ

ਛਾਪਕ

ਰਾਜ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਖੋਜ ਸਿਖਲਾਈ ਸੰਸਥਾ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਪ੍ਰਿੰਟਰ

ਰਾਜ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਖੋਜ ਸਿਖਲਾਈ ਸੰਸਥਾ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ISBN : 978-93-93667-38-0

Utkarsh – Punjabi Gatividhiaan Da Khazaana, Class VI
© State Council of Educational Research and Training, Delhi

PATRON

Sh. H. Rajesh Prasad,
Principal Secretary (Education), Delhi

ADVISOR

Sh. Rajanish Singh
Director, SCERT Delhi

ACADEMIC ADVISOR

Dr. Nahar Singh,
JOINT DIRECTOR, SCERT Delhi

Authors:

Sh. Sunil Kumar	PGT PUNJABI, GGSSS, SHAKURPUR, DELHI
S. Prakash Singh Gill	PGT PUNJABI, GHPSS, LONI ROAD SHAHDRA, DELHI
Sh. Mohinder Pal	PGT PUNJABI, SV (Co-Ed), L-BLOCK HARINAGAR, DELHI
Sh. Yash Pal	PGT PUNJABI, GBSSS No. 2 KHYALA, DELHI
S. Jasvinder Kaur	PGT PUNJABI, GHPSS, INDIA GATE, NEW DELHI
Dr. Rajni Hans	TGT PUNJABI, GGSSS, ANANDVAS, DELHI
Smt. Monika	TGT PUNJABI, GGSSS, D-BLOCK ASHOK VIHAR, DELHI
S. Charanpreet Singh	TGT PUNJABI, SBV, SECTOR-16, ROHINI, DELHI
Sh. Pardeep Kumar	Assistant Professor, DIET Karkardooma

Experts and Review Committee:

Dr. Prithvi Raj Thapar	Associate Professor, Dial Singh Evening College, Delhi
Dr. Yadwinder Singh	Assistant Professor, Deptt. of Punjabi, Delhi University
Atuba Saeed	PGT Special Education/ Mentor Teacher, DoE GNCTD

Pictures:

Ms. Upasna Batra, Free Lancer Artist, Paschim Vihar, Delhi

Subject Coordinator:

Pardeep Kumar, Assistant Professor, DIET Karkardooma

Nodal Officers

Dr. Gaurav Sharma, Assistant Professor, SCERT Delhi
Dr. Sonu Lal Gupta, Assistant Professor, SCERT Delhi

Publication Officer:

Dr. Mukesh Yadav, SCERT Delhi

Publication Team :

Sh. Naveen Kumar, Smt. Radha, SCERT Delhi

Published by :

State Council of Educational Research and Training, Delhi

Printed by :

State Council of Educational Research and Training, Delhi

MANISH SISODIA
मनीष सिसोदिया

DEPUTY CHIEF MINISTER

GOVT. OF NCT OF DELHI

उप मुख्यमंत्री, दिल्ली सरकार

DELHI SECTT, I.P. ESTATE,

दिल्ली सचिवालय, आई.पी.एस्टेट,

NEW DELHI-110002

नई दिल्ली-110002

Email : msisodia.delhi@gov.in

D.O. No. DYLM/2021/293

Date : 21.12.2021

मंदेश्वर

दिल्ली सरकार गुणात्मक मिंचिआ उंक सरव विआपक पहुँच पूरान करन लटी विभिन्न यजनां विच सदा तिआर रही है। असीं समानउदाहारी अडे सैमिलि मिंचिआ नुँ पाकीनी करन लटी कटी पैगराम सुरु कीते हन। करेना महामारी ने लगभग पिछले दे सालों तें सबूली मिंचिआ नुँ बहुत पृष्ठावित कीजा है। सबूल बैद हेण नाल विदिआरघी घरों उक सीमित हो के रहि गए हन। विदिआरघी अडे अपिआपक दे विचकार वारउलाप लटी आनलाईन पड़ाई नुँ इंक पृष्ठावी माधिअम दे रूप विच सद्वलउपुरवक पैगेग कीजा गिआ। अपिआपक विदिआरघीओं नाल आनलाईन जमाडों दे माधिअम नाल निर्वतर तुँके रहे अडे उहनां दी पूराती सा मुलाकू करदे रहे परंतु इसे समें वांडे समूह, पूजासी मज्जदूरों दे थेंचे पहिली पीझी दे विदिआरघी अडे अनेकों परिसवितीओं विच आनलाईन मिंचिआ नाल ना उज्ज पाउण वाले विदिआरघीओं नुँ सबूली मिंचिआ दी मैंधपारा नाल जेतन दी अडि चरुरत महिमुम कीजी गई। इहनां ही पैकों नुँ देखदे हेणे सारे थेंचिआं नुँ लाज्जभी मिंचण दे नडीजिआं वैल उरन लटी अडे उहनां दे मिंचण विच चुमड़ भागीदारी पाकीनी करन लटी 'उडकरस' पुसडक लजी दा निरमाण कीजा गिआ।

राज विदिआपक खेज अडे मिंचलाई परिसद, नवीं दिल्ली अडे समंगर मिंचिआ दे सांचे यजनां नाल अजिहीओं गडीविधीओं दा निरमाण कीजा गिआ है जे मिंचिआ दे इस पाढे दी पूरजी करन विच सहाइक मिंप हेणगीओं। पूजेगिक मिंचण उँउ अपारित इह गडीविधीओं जिंचे विदिआरघीओं विच पक्कन-लिखण अडे सैमिचिआवां दे नाल बुनिआदी भागीदारी करन विच लाहोवैद हेणगीओं, उँचे उहनां दे सर्वीरक-डैटिक विकास, थेंपिक विकास, समाजक, भावूक, नैटिक विकास अडे सैमिआचारक विकास लटी पृष्ठावस्ताली माधिअम दे रूप विच सहाइक हेणगीओं। हिंदी, अंग्रेजी, समाजक विगिआन, विगिआन, उरदू, पंजाबी अडे गणित विच जमाड 6 तें 8 (मिडल पैपर) उँउ बणाईओं गईओं गडीविधी दीओं इह पुसडकों खेड अपारित, बहुपैधी अडे खेज अपारित मिंचिआ दी कलपना नुँ अमली रूप पूरान करदी है। वर्षीआ मिंचण नडीजिआं लटी समाजक विगिआन, विगिआन, गणित दीओं पुसडकों नुँ हिंदी अडे अंगरेजी देहों भास्तावां विच बणाइआ गिआ है। विदिआरघी खेड-खेड अडे गडीविधी दुआरा मानदी बावनावां, समूह विच कारज करना, आपसी सहिजेग, अचार-विहार, उँउतम नागरिक दे गुणों नुँ वी खुद विच समाहित कर पावेगा। उमीद है कि इहनां पुसडकों दे माधिअम नाल इंक नवीं मिंचिआ क्रांती दा अगाज हेवेगा। विदिआरघीओं दी सैकलपित समाज दे नाल-नाल उहनां विच रचनात्मकता अडे तारकिक चिंतन दी पृष्ठिरती दा विकास हेवेगा। अनुबव-अपारत मिंचिआ स्नासडर उँउ अपारत इह पुसडकों सधानक सुंदरता दीओं विभिन्नउदाहार, बहुभावकता अडे सधानक परिपैख लटी माण नुँ सभेटे हेणे हन। मैनुँ पूरा विस्तवास है कि समानउदाहारी अडे सैमिलित मिंचिआ लटी इह पुसडकों विदिआरघीओं नुँ इंक मजबूत अपार पूरान करनगीओं अडे मिंचिआ जगत विच इंक मील पैशर साबित हेणगीओं।

(मनीष सिसोदिया)

प्रधान सचिव (शिक्षा/प्रशिक्षण व तकनीकी शिक्षा/ उच्च शिक्षा)

राज्यीय राजधानी क्षेत्र

दिल्ली सरकार

पुराना सचिवालय, दिल्ली- 110054

दूरभाष: 23890187 टेलीफैक्स : 23890119

Pr. Secretary (Education/TTE/ HE)

Government of National Capital Territory of Delhi

Old Secretariat, Delhi-110054

Phone : 23890187, Telefax : 23890119

E-mail : secyedu@nic.in

ਸੰਦੇਸ਼

ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਦੇ ਹੋਏ ਬੇਹੱਦ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕਰੋਨਾ ਕਾਲ ਦੇ ਲਗਭਗ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅੱਖੇ ਦੌਰ ਤੋਂ
ਬਾਅਦ ਆਸੀਂ ਮੁੜ ਆਮ ਜੀਵਨ ਵੱਲ ਵੱਧ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਕਰੋਨਾ ਮਹਾਮਾਰੀ ਉੱਤੇ ਨਿਰੰਤਰਨ ਪਾਉਣ ਵਿੱਚ ਆਸੀਂ
ਬੇਮਿਸਾਲ ਸਫਲਤਾ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਆਨਲਾਈਨ ਸਿੱਖਿਆ,
ਵਰਕਸ਼ੀਟਾਂ ਅਤੇ ਆਨਲਾਈਨ ਜਮਾਤਾਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਵਰਨਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਸਿੱਖਣ-ਸਿਖਾਉਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ
ਸਾਹਮਣੇ ਨਾ ਹੋ ਸਕਣ ਨਾਲ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸੰਪਰਕ ਅਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਦੇ ਅਭਾਵ ਵਿੱਚ, ਕੁਝ
ਪਰਿਵਾਰਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਨਾਲ, ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਇਸ ਕੰਮੀ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਲਈ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਾਡੇ
ਤੋਂ ਟੁੱਟ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਇਸ ਦਾ ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਪਿਆ ਹੈ।

ਸਿੱਖਣ ਵਾਧਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ 'ਉਤਕਰਸ਼' ਪੁਸਤਕ ਲੜੀ ਇਸ ਸਿੱਖਣ ਪਾੜੇ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਨੂੰ
ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਵਰਕਸ਼ੀਟਾਂ ਹਨ ਜੋ ਜਮਾਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼
ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿੱਖਣ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ
ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ, ਬਹੁਭਾਸ਼ਾਵਾਦ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਚੌਗਿਰਦੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਸਮਾਜਕ ਸੰਦਰਭਾਂ ਦੇ
ਆਸੇ-ਪਾਸੇ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਅਤੇ ਬੌਧਿਕ ਪੱਧਰ ਦੇ
ਅਨੁਸਾਰ ਇਹਨਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂਕਿ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ
ਵਿੱਚ ਚੁਸਤ ਭਾਈਵਾਲੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਇਹਨਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਨਾਲ ਗਿਆਨ ਸਿਰਜਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ
ਵਿੱਚ ਕਿਰਿਆਕੀਲ ਭਾਗੀਦਾਰ ਬਣਨਗੇ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਬਹੁਪੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਹੋਵੇਗਾ।

ਇਹਨਾਂ ਸ਼ੁੱਭਕਾਮਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ...

(ਸ੍ਰੀ ਐੱਚ. ਰਾਜੇਸ਼ ਪ੍ਰਸਾਦ)

ਸੰਦੇਸ਼

‘ਵਹ ਪਥ ਕਿਆ, ਪਥਿਕ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਕਿਆ, ਜਿਸ ਪਥ ਪਰ ਬਿਖਰੇ ਸੂਲ ਨ ਹੋ ?

ਨਾਵਿਕ ਕੀ ਪੈਰਾਜ ਪਰੀਕਸ਼ਾ ਕਿਆ, ਜਥ ਧਾਰਾ ਹੀ ਪੜੀਕੂਲ ਨ ਹੋ।’

ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਘੜੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸਾਡੇ ਵਿਅਕਤੀਭਵ ਅਤੇ ਚਰਿੱਤਰ ਦੀ ਸਹੀ ਪਰਖ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਰੋਨਾ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਦੇ ਸੰਕਟ ਨੇ ਸਾਰੇ ਵਿਸ਼ਵ ਨੂੰ ਹਲੂਣ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਨੇ ਇਸ ਸੰਕਟ ਤੋਂ ਨਿਪਟਣ ਲਈ ਬਹੁਮੁਖੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਆਸ ਮੁਡਾਬਿਕ ਸਫਲਤਾ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਪਰੰਤੂ ਆਮ ਜੀਵਨਧਾਰਾ ਉੱਤੇ ਇਸ ਦਾ ਪੜੀਕੂਲ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਜੇ ਵੀ ਦਿਖਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਭਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਵਚਨਬੰਧ ਹਾਂ ਅਤੇ ਤਨਦੇਹੀ ਨਾਲ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿੱਚ ਹਾਂ। ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸਕੂਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਉੱਤੇ ਇਸ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਿਆ ਹੈ। ਅਜੋਕੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਸਥਿਤੀ ਅਤੇ ਡਾਇਏਮੰਡ ਸਿੱਖਣ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚਲੇ ਖੱਡੇ ਨੂੰ ਪੁੱਟਿਆ ਜਾਏ। ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਾਨ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਰਵ ਉੱਚ ਗੁਣਕਾਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਟੀਚੇ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰਕੇ ‘ਉਚਕਰਸ਼’ ਪੁਸਤਕ ਲੜੀ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਮਾਤ 6 ਤੋਂ 8 (ਮਿਡਲ ਪੱਪਰ) ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਲਈ ਅਜਿਹੀਆਂ ਮਨੋਰੰਜਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਜਾਨਣ ਦੀ ਇੱਛਾ, ਖੋਜ, ਅਨੁਭਵ ਅਤੇ ਵਾਰਜ਼ਾਲਾਪ ਦੇ ਵਿਭਿੰਨ ਮੌਕੇ ਉਪਲਬਧ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪੱਖਾਂ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਤ ਜ਼ਮੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇਗੀ।

ਬਦਲਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਇੱਕੀਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਹੁਨਰਾਂ ਵਿੱਚ ਮਾਹਿਰ ਹੋਵੇ, ਨਾਲ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਨੈਚਿਕਤਾ, ਤਾਰਕਿਕਤਾ, ਅਨੁਭੂਤੀ ਅਤੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਦਾ ਭਾਵ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਵਧੀਆ ਜੀਵਨ ਵੱਲ ਵੱਧਣ। ਹਿੰਦੀ, ਗਿਤਾਂ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ, ਵਿਗਿਆਨ, ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਗਿਆਨ, ਉਰਦੂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਉੱਤੇ ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਇਹ ਪੁਸਤਕਾਂ ਜਿਥੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨਗੀਆਂ, ਉੱਥੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਚੌਗਿਰਦੇ ਨਾਲ ਆਪਸੀ ਸਹਿਜ ਮੇਲ ਅਤੇ ਤਾਲਮੇਲ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨਗੀਆਂ। ਇਹ ਗਤੀਵਿਧੀ ਸ਼ੀਟਾਂ ਬਹੁ- ਵਿਸ਼ਾ ਅਤੇ ਬਹੁ-ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਟੀਚੇ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖ ਕੇ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਮੌਕੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਆਮ ਹਦਾਇਤ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਬਣੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ, ਰੰਗ-ਬਿਰੰਗੇ ਚਿੱਤਰ, ਗੀਤ, ਕਵਿਤਾਵਾਂ, ਬੁਝਾਰਤਾਂ, ਕਹਾਣੀਆਂ, ਕਾਰਟੂਨ, ਪੋਸਟਰ, ਖੇਡਾਂ, ਕਠਪੁਡਲੀਆਂ ਖੁਦ-ਬ-ਖੁਦ ਹੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਨਗੀਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਕਾਰੀ ਸਿੱਖਣ ਦਾ ਰਸਤਾ ਦੱਸਣਗੀਆਂ।

ਮੈਨੂੰ ਪੂਰੀ ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਆਮ ਅਤੇ ਖਾਸ ਸਿੱਖਣ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦੇ ਹੌਲ ਅਤੇ ਡਾਇਏਮੰਡ ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਕਾਰੀ ਮਾਧਿਅਮ ਸਿੱਧ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਮਲਿਤ ਸਮਾਨਤਾਵਾਦੀ ਅਤੇ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਸਮਾਜ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਦੇਣਗੀਆਂ।

ਸੁਭਕਾਮਨਾਵਾਂ ਸਹਿਤ !

(ਹਿਮਾਂਸੂ ਗੁਪਤਾ)

Rajanish Singh
Director

**State Council of Educational
Research and Training**

(An autonomous Organisation of GNCT of Delhi)

Varun Marg, Defence Colony, New Delhi-110024

Tel. : +91-11-24331356, Fax: +91-11-24332426

E-mail: dir12scert@gmail.com

Date : 20/12/2021

D.O. No. : 10(4)/misc/SCERT/DPB/2021-22/212

ਸੰਦੇਸ਼

ਪਿਆਰੇ ਬੱਚਿਓ, ਕਰੋਨਾ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵਵਿਆਪੀ ਮਹਾਮਾਰੀ ਦੇ ਚੱਲਦਿਆਂ ਪਿਛਲੇ ਪੌਣੇ ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਬੇਹੋਦ ਚੁਣੌਤੀ ਪੂਰਨ ਰਿਹਾ। ਲੈਖੇ ਕਰੋਨਾ ਕਾਲ ਨੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਬੇਹੋਦ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਜਿਵੇਂ ਸਿਹਤ, ਰੋਜ਼ਗਾਰ, ਅਰਥ-ਵਿਵਸਥਾ, ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਆਦਿ। ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਕੋਈ ਪਹਿਲੂ ਇਸ ਤੋਂ ਅਛੂਹਿਆ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਲੇਕਿਨ ਇਸ ਕਰੋਨਾ ਕਾਲ ਨੇ ਸਿਖਿਆ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ। ਕਰੋਨਾ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਲਹਿਰ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਚੱਲਦਿਆਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸੰਪੂਰਨ/ਆਂਸ਼ਿਕ ਤਾਲਾਬੰਦੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਹੋਣ ਨਾਲ ਸਕੂਲ ਬੰਦ ਹੋ ਰਹੇ। ਇਸ ਨਾਲ ਜਿਥੇ ਸਿੱਖਣ-ਸਿਖਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਈ, ਉਥੇ ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਉਹ ਅਨੇਕ ਮੌਕੇ ਅਤੇ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਵੀ ਪੁੰਦਰੀਆਂ ਜ਼ਿਹੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਜਿਥੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਕੂਲੀ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਕ/ਅਧਿਆਪਕਾ ਦੇ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਨਿਰੰਤਰ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਹੁਨਰਾਂ, ਆਦਤਾਂ ਅਤੇ ਰੁਣਾਨਾਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਦੇਰਾਨ ਬੰਚੇ ਦੀ ਆਨਲਾਈਨ ਪੜ੍ਹਾਈ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੇ ਸਾਰੇ ਤਰੀਕੇ ਸਕੂਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫਿਰ ਵੀ ਆਨਲਾਈਨ ਸਿਖਿਆ ਤੱਕ ਸਾਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਅਤੇ ਸੀਮਾਵਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਕਈ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਬਣੀਆਂ ਰਹੀਆਂ।

ਪਿਆਰੇ ਬੱਚਿਓ, 'ਉਤਕਰਸ਼' ਪੁਸਤਕ ਲੜੀ ਇਸ ਸਿੱਖਣ ਪਾਤੇ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਨ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਇੱਕ ਪਹਿਲ ਹੈ। ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਵਰਕਸ਼ੀਟਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠਾ ਹੈ, ਜੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਖੁਦ ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਚਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੌਕੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਗਤੀਵਿਧੀ ਵਰਕਸ਼ੀਟਾਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਖੁਦ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਮਦਦ ਦੇ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਥੇਡ-ਥੇਡ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਗਤੀਵਿਧੀ ਵਰਕਸ਼ੀਟਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਜਮਾਤ ਦੇ ਅਨੁਮਾਨਤ ਸਿੱਖਣ ਟੀਚਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਕ ਹੋਣਗੇ। ਸਿੱਖਣਾ ਇੱਕ ਜੀਵਨ ਭਰ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ। ਆਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹਰ ਰੇਜ਼ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ, ਗੁਆਂਢ, ਬਿਰਾਦਰੀ, ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਚੱਗਿਰਦੇ ਤੋਂ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਸਿੱਖਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ।

ਮੈਨੂੰ ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਵਿਦਿਆਕ ਖੋਜ ਅਤੇ ਸਿਖਲਾਈ ਪਰਿਸ਼ਦ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਇਹ ਸਾਰਬਕ ਯਤਨ ਮਿਡਲ ਪੱਧਰ (ਜਮਾਤ 6 ਤੋਂ 8) ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁਣਾਤਮਕ ਸਿਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਵੇਗਾ। ਇਹਨਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਸ਼ੀਟਾਂ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸਥਾਨਕ, ਸਮਾਜਕ, ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਚੁਗਿਰਦੇ ਦੀ ਭਲਕ ਪਾਵੇਗੇ। ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਮਾਧਿਅਤ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਇੰਕੀਵੀਂ ਸਦੀ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੁਨਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਿੱਖ ਪਾਉਗੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸੁਖੀ ਅਤੇ ਸਿਹਤਮੰਦ ਜੀਵਨ ਵੱਲ ਵਧੋਗੇ।

(ਰਜਨੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ)

Dr. Nahar Singh
Joint Director

स्वास्थ्यायान्म प्रमदः

**State Council of Educational
Research and Training**

(An autonomous organisation of GNCT of Delhi)

Tel. : +91-11-24336818, 24331355, Fax 91-11-24332426

Tel. : +91-11-24331355, Fax 91-11-24332426

Email : jdscertdelhi@gmail.com

Date: 20/12/2021

D. O. No.: 1161/DB/MS/SCERT/2021-22/213

संदेश

ਪਿਆਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਓ,

'ਪ੍ਰਿਥਮੀ ਕਹਤੀ ਪੈਰਾਡ ਨ ਛੱਡੋ, ਕਿਤਨਾ ਹੀ ਹੋ ਸਿਰ ਪਰ ਭਾਰ,
ਨਭ ਕਹਤਾ ਹੈ ਫੈਲੋ ਇਤਨਾ, ਢੱਕ ਲੋ ਤੁਮ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ।'

ਕਰੋਨਾ ਕਾਲ ਸਾਡੇ ਲਈ ਅਨੇਕਾਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਪਰੰਤੂ ਇਹਨਾਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਨੇ ਹੀ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਦਿਸ਼ਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਹਿੰਮਤ, ਬੁਲੰਦ ਹੌਸਲਾ ਅਤੇ ਸਵੈ ਨਿਰਭਰਤਾ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੱਤੀ। ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਤਾਲਾਬੰਦੀ ਦੇਰਾਨ ਸਕੂਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਪਾਈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਰੋਕ ਆਈ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੈ ਕਿ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਆਨਲਾਈਨ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਆਪਣੀ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਜਮਾਤ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਪੱਧਰ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਗਿਆਨ, ਰਣਨੀਤੀ ਤੇ ਮੁਹਾਰਤ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੌਜੂਦਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਬਹੁਤ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਇਸ ਪਾੜੇ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਨ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਾਰਥਕ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਇਸ ਪਾੜੇ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਜ ਵਿੱਦਿਅਕ ਖੇਜ ਅਤੇ ਸਿਖਲਾਈ ਪਰਿਸ਼ਦ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਯਤਨਾਂ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪਾਠ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਪਾਠ ਸਮੱਗਰੀ ਜੋ ਰੇਚਕ, ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ, ਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਵਾਪਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਮਨੋਰੰਜਕ ਹੈ ਨਾਲ ਹੀ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿੱਚ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਮੁਹਾਰਤਾਂ ਦਾ ਖੂਦ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਬੇਹੱਦ ਪ੍ਰਭਾਵਕਾਰੀ ਹਨ। ਖੇਡ ਅਧਾਰਿਤ, ਕਹਾਣੀ ਅਧਾਰਿਤ, ਕਲਾ ਦੇ ਸੁਮੇਲ ਅਤੇ ਬਾਲ ਕੇਂਦਰਿਤ ਸਿੱਖਣ ਵਿਧੀਆਂ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਹਨਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿੱਚ ਨਿਰੀਖਕ, ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਚਿੰਤਨ, ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਚਿੰਤਨ, ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁੱਛਣਾ, ਸਮੱਸਿਆ ਹੌਲ, ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਫੈਸਲਾ ਲੈਣਾ, ਅਨੁਭੂਤੀ ਅਤੇ ਵਰਤਮਾਨ ਮਸਲਿਆਂ/ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਵੱਲ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਦਾ ਭਾਵ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨਗੀਆਂ।

ਤੁਹਾਡੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਭਵਿੱਖ ਦੀਆਂ ਸੁੱਭਕਾਮਨਾਵਾਂ ਸਹਿਤ !

(ਡਾ. ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ)

ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਲਈ ਸੁਨੇਹਾ

ਮਾਣਯੋਗ ਸਾਬੀਓ !

ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹਰ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਵਿਲੱਖਣ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਜ਼ਰੂਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਨਭੀਜਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਸਿੱਖਣ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਜੋਂ ਵਿਕਸਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਗਡੀਵਿਧੀ ਅਧਾਰਿਤ ਹੈ ਇਹ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤੌਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਰੇਕ ਅਭਿਆਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਗਡੀਵਿਧੀ ਸ਼ੀਟਾਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਨਾਲ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਪਣੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਨਾਲ ਮਾਤਾ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਸਿੱਖਣ ਵਿਚ ਉਤਸ਼ਾਹ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਗਡੀਵਿਧੀ ਸ਼ੀਟ ਵਿਚ ਤਸਵੀਰਾਂ, ਉਦਾਹਰਣ ਅਤੇ ਸੰਕੋਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਉਪਲਬਧ ਸੰਸਾਰਾਂ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਨਾਲ ਉੱਤਰ ਲੱਭਣ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹ ਮਿਲੇਗਾ। ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਇਸ ਖੋਜ ਲਈ ਆਪਣੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ, ਐਨ.ਸੀ.ਬੀ.ਆਰ.ਟੀ. ਪਾਠ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਇੰਨਰਨੈੱਟ ਜਾਂ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਗੱਭੀਰ ਚਿੰਨ ਦੇ ਵੱਧ ਮੌਕੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ।

ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ ਸਿੱਖਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਜੀਵਨ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨਾਲ ਇਕਮਿਕ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਹਾਇ ਹੋਵੇਗੀ। ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਸੰਦਰਭ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਅਸਲ ਜੀਵਨ ਦੇ ਤਜਰਬਿਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਜੀਵਨ ਸੰਕਲਪਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਆਸਾਨ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀਆਂ ਗਡੀਵਿਧੀਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਹੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਹੀ ਜਿਹੜੀਆਂ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਉਹ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਆਲੋ-ਦੁਆਲੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਹਨ। ਕੁਝ ਤੱਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ੇ ਸੰਬੰਧਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੁੱਧ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ, ਸਮਾਜਕ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਆਦਿ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਰੋਚਕ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਰ ਗਡੀਵਿਧੀ ਸ਼ੀਟ ਵਿਚ ਇਕ ਤੋਂ ਦੋ ਉਦੇਸ਼ ਪੂਰੇ ਕਰਨ ਲਈ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂਕਿ ਉਹ ਉਦੇਸ਼ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਪੂਰੇ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਣ। ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਸਰਲ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਉਪਰਾਲੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਅੱਖਰਾਂ, ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਲਈ ਆਕੂਸ਼ਕ ਤਸਵੀਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਆਸ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੁਸਤਕ ਦੀਆਂ ਇਹ ਵਿਲੱਖਣ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਆਨੰਦਮਈ ਤੇ ਦਿਲਚਸਪ ਬਣਾ ਦੇਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਹ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ, ਸਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਰੁਚੀ ਨੂੰ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਵੀ ਸਹਾਇ ਹੋਵੇਗੀ।

ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਵਰਤੀ ਗਈ ਭਾਸ਼ਾ ਆਮ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਆਸਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਦਿਲਚਸਪ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਮਿਸ਼ਨ ਬੁਨਿਆਦ ਦੇ ਟੀਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕਰੇਗੀ।

ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਸੁਨੇਹਾ

ਪਿਆਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਓਂ,

ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਜਮਾਤ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੁਹਾਡੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਐਸ.ਸੀ.ਈ.ਆਰ.ਟੀ., ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਐਨ.ਸੀ.ਈ.ਆਰ.ਟੀ. ਦੇ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਆਸ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਹਨਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਸ਼ੀਟਾਂ ਵਿਚ ਸੁਝਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਹਲ ਕਰੋ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੀ ਕੌਸ਼ਲ ਕਰੋ। ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੱਖੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਿੱਖਣ ਅਤੇ ਜਵਾਬਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰੇਗਾ। ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਅਤੇ ਸੰਕੇਤ ਪਾਠ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਸੋਚਣ ਵਿਚ ਮਦਦਗਾਰ ਹੋਣਗੇ।

ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੁਝ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਕਰਨ, ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉਤਰ ਦੇਣ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਮਦਦ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ, ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਜੀਆਂ ਜਾਂ ਐਨ.ਸੀ.ਈ.ਆਰ.ਟੀ. ਦੀ ਪਾਠ ਪੁਸਤਕਾਂ ਤੋਂ ਅਗਵਾਈ ਲੈ ਕੇ ਉਤਰ ਦੇਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੋ ਜਾਓਗੇ।

ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਤੁਹਾਨੂੰ ਖੁਦ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਆਦਤ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਮਦਦਗਾਰ ਹੋਵੇਗੀ।

ਤਤਕਰਾ

1. ਮਿਲਦੇ-ਜੁਲਦੇ ਅੱਖਰ	1-4	19. ਜਮਾਡ ਵਿਚ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ	43
2. ਪੰਜਾਬੀ ਵਰਨਮਾਲਾ	5-17	20. ਵਸਤੂਆਂ ਦੇ ਨਾਂ	44
3. ਭੁਲਾਵੇਂ ਅੱਖਰ	18-20	21. ਲੋਕ ਨਾਚ	45
4. ਮਾਤਰਾਵਾਂ	20-27	22. ਲਿੰਗ ਬਦਲੋ	46-47
5. ਆਵਾਜਾਈ ਦੇ ਸਾਧਨ	28	23. ਵਿਰੋਧੀ ਸ਼ਬਦ	48
6. ਪਹਿਰਾਵਾ	29	24. ਆਓ ਹਿੰਦੀ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿੱਖੀਏ	49
7. ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂ	30-31	25. ਵਚਨ ਬਦਲੋ	50-51
8. ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਨਾਂ	32	26. ਨਾਂਵ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ	52-53
9. ਫਲਾਂ ਤੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂ	33	27. ਪੜਨਾਂਵ	54
10. ਕਿੱਤਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂ	34	28. 'ਮੈਂ' (ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ)	55
11. ਪੰਛੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ	35	29. ਮੇਰਾ ਮਿੱਤਰ/ਮੇਰੀ ਸਹੇਲੀ	56
12. ਰੰਗ ਭਰੋ	36	30. ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਖੇਡ (ਕਵਿਤਾ)	57-59
13. ਰੁੱਝਾਂ ਦੇ ਨਾਂ	37	31. ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ ਜੀ (ਜੀਵਨੀ)	60-61
14. ਜੰਗਲੀ ਤੇ ਪਾਲਤੂ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ	38	32. ਵਿਆਹ (ਕਵਿਤਾ)	62-64
15. ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ	39	33. ਦੋ ਬੱਕਰੀਆਂ (ਕਹਾਣੀ)	65-66
16. ਸਾਡੇ ਤਿਉਹਾਰ	40	34. ਦਿੱਲੀ (ਕਵਿਤਾ)	67-69
17. ਹਾਵ-ਭਾਵ	41	35. ਅੰਗੂੰਰ ਮਿੱਠੇ ਹਨ (ਕਹਾਣੀ)	70-71
18. ਜੰਕ ਫੂਲ	42	36. ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ	72-73

ਗਤੀਵਿਧੀ ਸ਼੍ਰੀਟ 1

ਮਿਲਦੇ-ਜੁਲਦੇ ਅੱਖਰ

(ਮਿਲਤੇ-ਜੁਲਤੇ ਅਕਥਰ)

ਹ	ਰ	ਗ	ਗ	ਸ	ਸ	ਮ	ਅ
ਹ	ਰ	ਗ	ਗੁ	ਸ	ਸ਼	ਮ	ਅ

ਉਪਰ ਵਾਲੇ ਅੱਖਰਾਂ ਨਾਲ ਬਣੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਬਕਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ :-
 ਊਪਰ ਦਿੇ ਗए ਅਕਥਰਾਂ ਕੀ ਸਹਾਯਤਾ ਸੇ ਬਨੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਕੋ ਅਲਗ ਕਰਕੇ ਲਿਖੋ । ਉਦਾਹਰਣ : ਅਮਰ

ਅਮਰ ਸਰਗਮ ਹਲ ਗਰਮ

ਗਮ ਸ਼ਰਮ ਹਰਸ਼ ਗਲਤ

ਮਗਰ ਘਰ ਪਰਸ

1

4

2

5

3

6

ਮਿਲਦੇ-ਜੁਲਦੇ ਅੱਖਰ

(ਮਿਲਤੇ-ਜੁਲਤੇ ਅਕਸ਼ਰ)

ਨਵੇਂ ਅੱਖਰ :-

ਪ ਧ ਬ ਥ ਖ ਖ ਘ

ਨਾਂ ਅਕਸ਼ਰ:

ਪ ਧ ਬ ਥ ਖ ਖ ਘ

ਹੁਣ ਤੱਕ ਪੜ੍ਹੇ ਅੱਖਰ :-

ਹ ਰ ਗ ਗ ਸ ਸ ਮ ਅ

ਨਾਂ ਅਕਸ਼ਰ:

ਹ ਰ ਗ ਗ ਸ ਸ ਮ ਅ

ਉਪਰ ਵਾਲੇ ਅੱਖਰਾਂ ਨਾਲ ਬਣੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਜਗ ਵਿੱਚੋਂ ਚੁਣ ਕੇ ਗੋਲਾ ਲਾਓ :- ਹੇਠ ਦਿੱਤੀ ਤਸਵੀਰ
(ਤੱਥ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਕਸ਼ਰਾਂ ਦੇ ਬਨੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਕੋ ਜਗ ਮੈਂ ਦੇ ਚੁਨ ਕੇ ਗੋਲਾ ਲਾਓ: ਨੀਚੇ ਦੀ ਗਈ ਤਸਵੀਰ)

ਮਿਲਦੇ-ਜੁਲਦੇ ਅੱਖਰ

(ਮਿਲਤੇ-ਜੁਲਤੇ ਅਕਸਰ)

ਨਵੇਂ ਅੱਖਰ :-

ਤ   ਡ   ਭ   ਢ   ਝ   ਉ

ਨਾਏ ਅਕਸਰ:

ਤ   ਡ   ਭ   ਢ   ਝ   ਤ

ਕ   ਦ   ਢ਼   ਚ   ਜ਼

ਕ   ਦ   ਢ਼   ਚ   ਜ਼

ਨਵੇਂ ਅੱਖਰ :-

ਪ   ਧ   ਬ   ਖ   ਖ਼   ਘ

ਨਾਏ ਅਕਸਰ:

ਪ   ਧ   ਬ   ਖ   ਖ਼   ਘ

ਹ   ਰ   ਗ   ਗ਼   ਸ   ਸ਼   ਮ   ਅ

ਹ   ਰ   ਗ   ਗ਼   ਸ   ਸ਼   ਮ   ਅ

ਉਪਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅੱਖਰਾਂ ਨਾਲ ਬਣੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਬਕਸੇ ਵਿੱਚੋਂ ਚੁਣ ਕੇ ਠੀਕ (✓) ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਾਓ-
(ਊਪਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਕਸਰਾਂ ਦੇ ਬਨੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਕੋ ਬਾਕਸ ਮੈਂ ਦੇ ਚੁਨ ਕਰ ਠੀਕ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਗਾਓ)

ਜਗਤ

ਹਲਚਲ

ਕਦਰ

ਸਰਲ

ਸ਼ਰਬਤ

ਜਸ

ਦਰਸ਼

ਜਗ

ਸ਼ਰਨ

ਕਦਮ

ਮਿਲਦੇ-ਜੁਲਦੇ ਅੱਖਰ

(ਮਿਲਤੇ-ਜੁਲਤੇ ਅਕਸਰ)

ਨਵੇਂ ਅੱਖਰ :-

ਨਾਏ ਅਕਸਰ:

ਟ	ਟ	ਨ	ਠ	ਲ	ਲ	ਫ
ਟ	ਝ	ਨ	ਠ	ਲ	ਲ	ਫ
ਛ	ਵ	ਵ	ਕੁ	ਛ	ਯ	ਣ
ਫ	ਵ	ਅ	ਡ	ਛ	ਧ	ਣ

ਹੁਣ ਤੱਕ ਪੜ੍ਹੇ ਅੱਖਰ :-

ਤ	ਡ	ਭ	ੜ	ੜ	ਉ
ਤ	ਡ	ਮ	ੜ	ੜ	ਤ
ਕ	ਦ	ਚ	ਫ	ਜ	ਜ
ਕ	ਦ	ਛ	ਫ	ਜ	ਜ
ਪ	ਧ	ਬ	ਥ	ਖ	ਖ
ਪ	ਧ	ਬ	ਥ	ਖ	ਘ
ਹ	ਰ	ਗ	ਫ	ਸ	ਸ
ਹ	ਰ	ਗ	ਫ	ਸ	ਸ

ਜਾਲ ਵਿੱਚ ਆਏ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਲੱਭ ਕੇ ਗੋਲਾ ਲਾਓ-
ਜਾਲ ਮੈਂ ਆਏ ਸ਼ਬਦਾਂ ਕੋ ਢੂਢੋ ਕਰ ਗੋਲਾ ਲਗਾओ -

ਅ	ਕ	(ਸ)	ਲ	ਪ	ਲ	ਛ	ਬ	ੜ
ਟ	ਦ	(ਰ)	ਪ	ਨ	ਮ	ਨ	ਗ	ਣ
ਹ	ਮ	(ਤ)	ਨ	ਘ	ਜ	ਬ	ਤ	ਖ
ਰ	ਉ	ਖ	ਧ	ਟ	ਗ	ਲ	ਨ	ਲ
ਸ	ਸ	ਰ	ਕ	ਸ	ਦ	ਫ	ਕ	ਕ

ਜਾਲ ਵਿੱਚੋਂ ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ :-

(ਉ) ਹਰਸ

(ਅ) ਪਲ

(ਇ) ਨਮਨ

(ਸ) ਬਲ

(ਹ) ਬਤਖ

(ਕ) ਨਲ

(ਖ) ਸਰਤ

(ਗ) ਕਦਮ

(ਘ) ਦਰਪਨ

(ਝ) ਸਰਕਸ

(ਚ) ਪਨਘਟ

(ਫ) ਬਰਤਨ

ਗਤੀਵਿਧੀ ਸ਼੍ਰੀਟ 2

ਪੰਜਾਬੀ ਵਰਨਮਾਲਾ (ਤਸਵੀਰਾਂ ਨਾਲ)

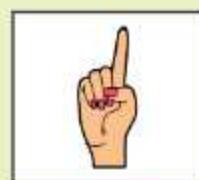
(ਪੰਜਾਬੀ ਵਰਨਮਾਲਾ ਤਸਵੀਰਾਂ ਸਹਿਤ)

ਪੰਜਾਬੀ ਵਰਨਮਾਲਾ ਵਿੱਚ 35 ਅੱਖਰ ਹਨ। ਛੇ ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਥੱਲੇ ਬਿੰਦੀ ਲਾ ਕੇ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ/ਸੰਖਿਆ 41 ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਊ (ਊ)
ਊੜਾ (ਊਡਾ)
ਊਂਗਲ ਤੇ ਊਨ ਲਪੇਟ

ਊਨ
(ਊਨ)

ਊਂਗਲ
(ਊਂਗਲ)

ਊਲੂ
(ਊਲੂ)

ਅ (ਅ)
ਐੜਾ (ਏੜਾ)
ਅੰਬ ਤੇ ਆਲੂ ਲਿਆਓ।

ਅੰਬ
(ਅੰਬ)

ਅੱਗਾ
(ਆਗ)

ਆਲੂ
(ਆਲੂ)

ਈ (ਈ)
ਈੜੀ (ਇੜੀ)
ਇਨਸਾਨ ਇਮਲੀ ਖਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਮਲੀ
(ਇਮਲੀ)

ਇੱਲ
(ਇੱਲ)

ਇਨਸਾਨ
(ਇਨਸਾਨ)

ਸ (ਸ)
ਸੱਸਾ (ਸਸ਼ਾ)
ਸੱਤ ਸੰਤਰੇ ਦਿਓ।

ਸੱਤ
(ਸੱਤ)

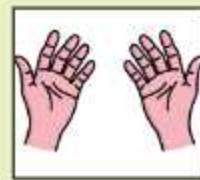

ਸੰਤਰਾ
(ਸੰਤਰਾ)

ਸੱਪ
(ਸੱਪ)

ਹ (ਹ)
ਹਾਹਾ (ਹਾਹਾ)
ਹੱਲ ਅਤੇ ਹੱਥੌੜਾ ਹੱਥ ਵਾਲੇ ਅੱਜਾਰ ਹਨ।

ਹੱਥ
(ਹਾਥ)

ਹੱਲ
(ਹੱਲ)

ਹੱਥੌੜਾ
(ਹਥੌੜਾ)

ਪੰਜਾਬੀ ਵਰਨਮਾਲਾ (ਤਸਵੀਰਾਂ ਨਾਲ)

(ਪੰਜਾਬੀ ਵਰਨਮਾਲਾ ਤਸਵੀਰਾਂ ਸਹਿਤ)

ਪੰਜਾਬੀ ਵਰਨਮਾਲਾ ਵਿੱਚ 35 ਅੱਖਰ ਹਨ। ਛੇ ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਬਿੰਦੀ ਲਾ ਕੇ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ/ਸੰਖਿਆ 41 ਹੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਕ (ਕ)

(ਕੱਕਾ) (ਕਕਕਾ)

ਕਬੂਤਰ ਕਾਰ ਤੇ ਬੈਠਾ ਹੈ।

ਕਾਰ
(ਕਾਰ)

ਕਲਮ
(ਕਲਮ)

ਕਬੂਤਰ
(ਕਲਮ)

ਖ

(ਖੱਖਾ) (ਖਕਖਾ)

ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਖਰਗੋਸ਼ ਖੇਡ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਖਰਗੋਸ਼
(ਖਰਗੋਸ਼)

ਖੀਰਾ
(ਖੀਰਾ)

ਖੇਤ
(ਖੇਤ)

ਗ

(ਗੱਗਾ) (ਗਾਗਾ)

ਗਾਂ ਗਰਦਨ ਹੇਠਾਂ ਕਰਕੇ ਗਾਜ਼ਰ ਖਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਗਾਂ
(ਗਾਯ)

ਗਾਜ਼ਰ
(ਗਾਜਰ)

ਗਰਦਨ
(ਗਰਦਨ)

ਘ

(ਘੱਘਾ) (ਘਘਾ)

ਘੋੜਾ ਘਾਹ ਖਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਘਰ
(ਘਰ)

ਘੋੜਾ
(ਘੋੜਾ)

ਘਾਹ
(ਘਾਹ)

ਛ

(ਛੰਛਾਂ) (ਡਡਾ)

ਕੜੀ ਨੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਵੰਛ ਤੇ ਕੰਛਣ ਪਾਏ ਹੋਏ ਹਨ।

ਵੰਛ
(ਵੰਡ)

ਕੰਛਣ
(ਕੰਡਣਾ)

ਸਿੰਛ
(ਸਿੰਡ)

ਤਸਵੀਰਾਂ ਨਾਲ ਸਹੀ ਅੱਖਰ ਦਾ ਮਿਲਾਨ ਕਰੋ :-

(ਤਸਵੀਰਾਂ ਕੇ ਸਾਥ ਅਕ਼ਰ ਕੋ ਮਿਲਾਓ)

ਘ

ਘਰ

ਹ

ਗਮਲਾ

ਕ

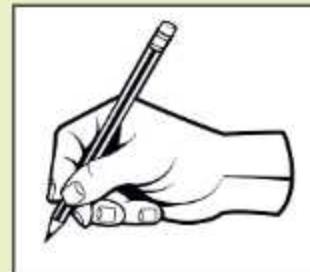
ਅੰਬ

ਗ

ਹੱਲ

ਘ

ਕਲਮ

ਪੰਜਾਬੀ ਵਰਨਮਾਲਾ

(ਤਸਕੀਰੋਂ ਸਹਿਤ)

ਚ (ਚ)

(ਚੱਚਾ) (ਚਚਾ)

ਚਿੜੀ ਚਰਖੇ ਤੇ ਬੈਠ ਗਈ।

ਚਾਬੀ
(ਚਾਬੀ)

ਛ (ਛ)

(ਛੱਛਾ) (ਛਛਾ)

ਇਹ ਛੱਤਰੀ ਛੇ ਰੰਗ ਦੀ ਹੈ।

ਛੱਤ
(ਛਤ)

ਚਿੜੀ
(ਚਿੜੀ)

ਚਰਖਾ
(ਚਰਖਾ)

ਜ (ਜ)

(ਜੱਜਾ) (ਜਜ਼ਾ)

ਜਹਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਜੱਗ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਮਿਲਿਆ।

ਜੱਗ
(ਜਾਗ)

ਜਹਾਜ਼
(ਜਹਾਜ)

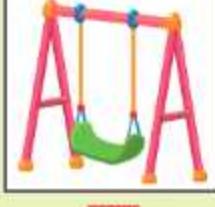

ਜੁਰਾਬ
(ਜੁਰਾਬ)

ਝ (ਝ)

(ਝੱਝਾ) (ਯਝਾ)

ਝੋਪੜੀ ਦੇ ਉੱਤੇ ਝੰਡਾ ਝੂਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਝੂਲਾ
(ਯੂਲਾ)

ਝੰਡਾ
(ਯੰਡਾ)

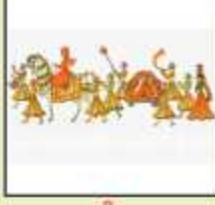

ਝੋਪੜੀ
(ਯੋਪੜੀ)

ਵ (ਵ)

(ਵੰਵਾ) (ਯਾਂਆ)

ਸੰਵ ਸਮੇਂ ਕੁੜੀਆਂ ਤ੍ਰੀਵਣ ਵਿੱਚ ਗਿੱਧਾ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਜੰਵ
(ਯੰਤ੍ਰ)

ਤ੍ਰੀਵਣ
(ਤ੍ਰਿਭਣ)

ਸੰਵ
(ਸੰਤ੍ਰ)

ਪੰਜਾਬੀ ਵਰਨਮਾਲਾ

(ਤਸਕੀਰਾਂ ਸਹਿਤ)

ਟ (ਟ)

(ਟੈਂਕਾ) (ਟੇਕਾ)

ਟਮਾਟਰ ਟੋਕਰੇ ਵਿੱਚ ਪਏ ਹਨ।

ਟੱਬ
(ਟਬਾ)

ਟਮਾਟਰ
(ਟਮਾਟਰ)

ਟੋਕਰਾ
(ਟੋਕਰਾ)

ਠ (ਠ)

(ਠੱਠਾ) (ਠਫ਼ਾ)

ਠੱਠੇਰਾ ਠੇਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨ ਰੱਖ ਕੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਠੇਲ੍ਹਾ
(ਠੇਲ੍ਹਾ)

ਠੱਪਾ
(ਠੱਪਾ)

ਠੱਠੇਰਾ
(ਠੱਠੇਰਾ)

ਡ (ਡ)

(ਡੱਡਾ) (ਡਡਾ)

ਮੈਂ ਮੇਲੇ ਵਿੱਚੋਂ ਡਮਰੂ ਤੇ ਡੋਲ ਖਰੀਦੇ।

ਡਮਰੂ
(ਡਮਰੂ)

ਡੱਡੂ
(ਡੱਡੂ)

ਡੋਲ
(ਡੋਲ)

ਢ (ਢ)

(ਢੁੱਢਾ) (ਢਢਾ)

ਢੱਕਣ ਅਤੇ ਢਾਲ ਢੁੱਕ ਕੇ ਅੰਦਰ ਰੱਖੋ।

ਢੁੱਢਾ
(ਢੁੱਢਾ)

ਢੱਕਣ
(ਢੱਕਣ)

ਢਾਲ
(ਢਾਲ)

ਣ (ਣ)

(ਣਾਣਾ) (ਣਣਾ)

ਕਣਕ ਦੇ ਦਾਣੇ ਮਣਕੇ ਵਰਗੇ ਲਗਦੇ ਹਨ।

ਮਣਕੇ
(ਮਣਕੇ)

ਕਣਕ
(ਕਣਕ)

ਥਾਣਾ
(ਥਾਣਾ)

उसवीरां नई वेख के ठीक अँखर अँगे सही निशान लगाओ :-
(तस्वीर को देखकर ठीक अक्षर के आगे सही का निशान लगाएँ)

चिज्जी

न	<input type="text"/>	प	<input type="text"/>	च	<input type="text"/>	ब	<input type="text"/>
---	----------------------	---	----------------------	---	----------------------	---	----------------------

झुला

ग	<input type="text"/>	ਮ	<input type="text"/>	ल	<input type="text"/>	ङ	<input type="text"/>
---	----------------------	---	----------------------	---	----------------------	---	----------------------

छूत

अ	<input type="text"/>	ट	<input type="text"/>	इ	<input type="text"/>	उ	<input type="text"/>
---	----------------------	---	----------------------	---	----------------------	---	----------------------

ट्रिव्हण

ठ	<input type="text"/>	ਵ	<input type="text"/>	ਝ	<input type="text"/>	ਨ	<input type="text"/>
---	----------------------	---	----------------------	---	----------------------	---	----------------------

ਛੋਲਕੀ

ਡ	<input type="text"/>	ਸ	<input type="text"/>	ਚ	<input type="text"/>	ਸ	<input type="text"/>
---	----------------------	---	----------------------	---	----------------------	---	----------------------

ਟਮਾਟਰ

ਗ	<input type="text"/>	ਖ	<input type="text"/>	ਟ	<input type="text"/>	ਹ	<input type="text"/>
---	----------------------	---	----------------------	---	----------------------	---	----------------------

अँधरां नुँ वेख के ठीक उसवीर उँते निशान लगाओ-
(अक्षर को देखकर ठीक तस्वीर के ऊपर निशान लगाएँ)

ठ

ठेला

ठमाटर

ठमरू

ਛ'ਲ

ਡ

ਟੱਬ

ਡੱਡੂ

ਛਤਰੀ

ਚਰਖਾ

ਜ

ਮਟਰ

ਚਿੜੀ

ਜੱਗ

ਢੱਕਣ

ਣ

ਝੋਪੜੀ

ਜੁਰਾਬ

ਮਣਕੇ

ਵੇ

ਚ

ਟੋਕਰਾ

ਦਾਲ

ਝੰਡਾ

ਚਾਬੀ

ਪੰਜਾਬੀ ਵਰਨਮਾਲਾ

(ਤਸਕੀਰਾਂ ਸਹਿਤ)

ਤ (ਤ)

(ਤੱਤਾ) (ਤਤਾ)

ਮੈਂ ਬਾਗ ਵਿੱਚ ਤੱਤਾ ਤੇ ਤਿਤਲੀ ਵੇਖੋ।

ਤੱਤਾ
(ਤਤਾ)

ਤਿਤਲੀ
(ਤਿਤਲੀ)

ਤਾਲਾ
(ਤਾਲਾ)

ਥ (ਥਾ)

(ਥੱਥਾ) (ਥਥਾ)

ਥਰਮਸ ਤੇ ਥਾਲੀ ਰਸੋਈ ਵਿੱਚ ਪਏ ਹਨ।

ਥਾਲੀ
(ਥਾਲੀ)

ਥਰਮਸ
(ਥਰਮਸ)

ਥਣ
(ਥਨ)

ਦ (ਦ)

(ਦੱਦਾ) (ਦਦਾ)

ਦੀਵਾ ਬਾਲ ਕੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਕੋਲ ਰੱਖੋ।

ਦਰਵਾਜ਼ਾ
(ਦਰਵਾਜਾ)

ਦੀਵਾ
(ਦੀਵਾ)

ਦਾਲ
(ਦਾਲ)

ਧ (ਧ)

(ਧੱਧਾ) (ਧਧਾ)

ਧਨੁਖ ਤੇ ਧਾਗਾ ਲਪੇਟੋ।

ਧਾਗਾ
(ਧਾਗਾ)

ਧਰਤੀ
(ਧਰਤੀ)

ਧਨੁਖ
(ਧਨੁ਷)

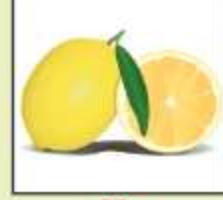
ਨ (ਨ)

(ਨੱਨਾ) (ਨਨਾ)

ਨਹਿਰ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਨਿੰਬੂ ਦਾ ਰੁੱਖ ਲਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਨਦੀ
(ਨਦੀ)

ਨਿੰਬੂ
(ਨਿੰਬੂ)

ਨਹਿਰ
(ਨੇਹਰ)

ਪੰਜਾਬੀ ਵਰਨਮਾਲਾ

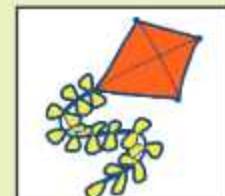
(ਤਸਕੀਰੋਂ ਸਹਿਤ)

ਪ (ਪ)

(ਪੱਪਾ) (ਪਾਪਾ)

ਪੱਗ
(ਪਾਪਾ)

ਪਤੰਗ
(ਪਤਂਗ)

ਪਪੀਡਾ
(ਪਾਪੀਤਾ)

ਫ (ਫ)

(ਫੱਫਾ) (ਫਫਕਾ)

ਫਲ
(ਫਲ)

ਫਰਸ਼
(ਫਸ਼ਾ)

ਫੁਲ
(ਫੁਲ)

ਬ (ਬ)

(ਬੱਬਾ) (ਬਬਾ)

ਬੱਕਰੀ
(ਬਕਰੀ)

ਬਸਤਾ
(ਬਸਤਾ)

ਬੱਸ
(ਬਸ)

ਭ (ਭ)

(ਭੱਭਾ) (ਭਭਾ)

ਬਾਲੂ
(ਮਾਲੂ)

ਬੇਡ
(ਮੇਡ)

ਬਵਨ
(ਮਵਨ)

ਮ (ਮ)

(ਮੰਮਾ) (ਮਮਾ)

ਮਾਂ
(ਮੌਮਾ)

ਮੇਰ
(ਮੌਰ)

ਮਾਲਾ
(ਮਾਲਾ)

1. ਅੱਖਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲਾ ਅੱਖਰ ਲਿਖੋ :-
(ਅਕਸਰ ਸੇ ਪਹਿਲੇ ਵਾਲਾ ਅਕਸਰ ਲਿਖੋ)

_____

ਫ

_____

ਮ

_____

ਬ

_____

ਨ

2. ਹੇਠ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਠੀਕ ਅੱਖਰ ਅੱਗੇ ਸਹੀ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਗਾਓ -
(ਤਸਵੀਰਾਂ ਕੋ ਦੇਖਕਰ ਠੀਕ ਅਕਸਰ ਕੇ ਆਗੇ ਠੀਕ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਗਾਓ)

ਪਤੰਗ

ਫ	ੴ	ਬ	ੴ	ਪ	ੴ	ਨ	ੴ
---	---	---	---	---	---	---	---

ਫਲ

ਮ	ੴ	ਠ	ੴ	ਧ	ੴ	ਵ	ੴ
---	---	---	---	---	---	---	---

ਭੇਡ

ਪ	ੴ	ਫ	ੴ	ਲ	ੴ	ਭ	ੴ
---	---	---	---	---	---	---	---

ਦੀਵਾ

ਦ	ੴ	ਧ	ੴ	ਨ	ੴ	ਬ	ੴ
---	---	---	---	---	---	---	---

3. ਅੱਖਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਅੱਖਰ ਨਾਲ ਮਿਲਾਨ ਕਰੋ :
(ਅਕਸਰ ਕੇ ਬਾਦ ਆਨੇ ਵਾਲੇ ਅਕਸਰ ਕਾ ਮਿਲਾਨ ਕਰੋ)-

ਤ

ਮ

ਦ

ਬ

ਫ

ਧ

ਭ

ਸ਼

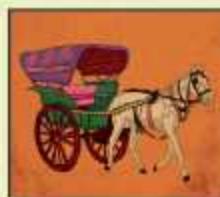
ਪੰਜਾਬੀ ਵਰਨਮਾਲਾ

(ਤਸਕੀਰਾਂ ਸਹਿਤ)

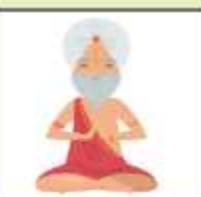
ਯ (ਯ)

(ਯੋਯਾ)

ਯੋਗੀ ਯੱਕੇ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਯੱਕਾ
(ਯਕਾ)

ਯੋਗੀ
(ਯੋਗੀ)

ਯਮਰਾਜ
(ਯਮਰਾਜ)

ਰ (ਰ)

(ਰਾਜਾ)

ਰਾਜਾ ਰੇਲ ਦਾ ਸਫਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਰੇਲ
(ਰੇਲ)

ਰਾਜਾ
(ਰਾਜਾ)

ਰੱਖੜੀ
(ਰਾਖੀ)

ਲ (ਲ)

(ਲੱਲਾ)

ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਲੱਕੜੀ ਦਾ ਲੱਟ੍ਟੁ ਹੈ।

ਲੱਟ੍ਟੁ
(ਲਦ੍ਦੂ)

ਲੱਟ੍ਟੁ
(ਲਦ੍ਦੂ)

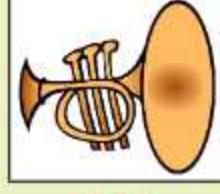

ਲੱਕੜੀ
(ਲਕਡੀ)

ਵ (ਵ)

(ਵੱਵਾ)

ਮੇਰਾ ਵਾਜਾ ਤੇ ਵਰਦੀ ਵਰਖਾ ਵਿੱਚ ਗਿੱਲੇ ਹੋ ਗਏ।

ਵਾਜਾ
(ਵਾਜਾ)

ਵਰਦੀ
(ਵਰਦੀ)

ਵਰਖਾ
(ਵਰਖਾ)

ਤ (ਤ)

(ਤਾਤਾ)

ਲਾਤਾ ਸਤਕ ਤੇ ਖੜਾ ਹੈ।

ਲਾਤਾ
(ਲਾਡਾ)

ਸਤਕ
(ਸਡਕ)

ਪਕੜ
(ਪਕਡ)

ਪੰਜਾਬੀ ਵਰਨਮਾਲਾ

(ਤਸਕੀਰੋਂ ਸਹਿਤ)

ਸ (ਸ)
(ਸੱਸਾ) (ਸ਼ਸ਼ਾ)

ਮੇਰੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਬਜ਼ਾਰੋਂ ਸਰਬਤ ਤੇ
ਸੀਸਾ ਲੈ ਕੇ ਆਏ।

ਸਲਗਮ
(ਸ਼ਲਗਮ)

ਸਰਬਤ
(ਸ਼ਰਬਤ)

ਸ਼ੋਸ਼ਾ
(ਸ਼ਾਸ਼ਾ)

ਖ (ਖ)

(ਖੱਬਾ) (ਖਕਖਾ)

ਖਰਗੋਸ ਖਰਬੂਜਾ ਖਾਂਦਾ ਹੈ।

ਖਤ
(ਖਤ)

ਖਰਬੂਜਾ
(ਖਰਬੂਜਾ)

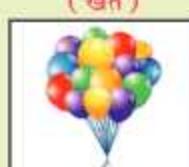

ਖਰਗੋਸ
(ਖਰਗੋਸ)

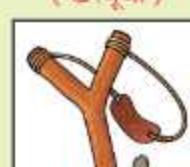
ਗ (ਗ)

(ਗੁੱਗਾ) (ਗਾਗਾ)

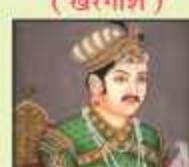
ਮੁੱਡੇ ਨੇ ਗੁਲੇਲ ਨਾਲ ਗੁਬਾਰੇ
ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਲਗਾਇਆ।

ਗੁਬਾਰਾ
(ਗੁਬਾਰਾ)

ਗੁਲੇਲ
(ਗੁਲੇਲ)

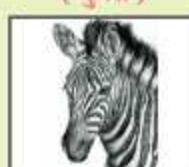

ਮੁਗਲ
(ਮੁਗਲ)

ਜ (ਜ)

(ਜੱਜਾ) (ਜਜ਼ਾ)

ਜੈਬਰੇ ਨੂੰ ਜੰਜੀਰ ਨਾਲ ਬੰਨਿਆ
ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਜੈਬਰਾ
(ਜੈਬਰਾ)

ਨਜ਼ਰ
(ਨਜ਼ਰ)

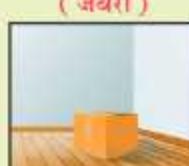

ਜੰਜੀਰ
(ਜੰਜੀਰ)

ਫ (ਫ)

(ਫੱਫਾ) (ਫਫਕਾ)

ਫਕੀਰ ਫਰਸ ਤੇ ਸੁੱਤਾ ਹੈ।

ਫਰਸ
(ਫਰਸ)

ਫੌਜ
(ਫੌਜ)

ਫਰੀਦ
(ਫਰੀਦ)

ਲ (ਲ)

(ਲੱਲਾ) (ਲਲਲਾ)

ਹਲ ਪੁਲ ਤੇ ਫੱਸ ਗਿਆ।

ਗੋਲੀ
(ਗੋਲੀ)

ਪੁਲ
(ਪੁਲ)

ਹਲ
(ਹਲ)

ਗਤੀਵਿਧੀ ਸ਼ੀਟ 3

ਭੁਲਾਵੇਂ ਅੱਖਰ

1.	ਉ	ਤ	ਡ	ਤੁ
	(ਊੜਾ)	(ਤੱਤਾ)	(ਡੱਡਾ)	(ਤਾਤਾ)
	(ਊਡਾ)	(ਤਤਾ)	(ਡਡਾ)	(ਤਾਡਾ)

2.	ਸ	ਸ	ਮ
	(ਸੱਸਾ)	(ਸੱਸਾ)	(ਮੱਮਾ)
	(ਸਸਾ)	(ਸ਼ਸਾ)	(ਮਮਾ)

3.	ਹ	ਰ	ਗ
	(ਹਾਹਾ)	(ਰਾਰਾ)	(ਗਗਾ)
	(ਹਾਹ)	(ਰਾ)	(ਗਾ)

4.	ਪ	ਪ	ਖ	ਥ
	(ਪੱਪਾ)	(ਪੱਪਾ)	(ਖੱਖਾ)	(ਬੱਥਾ)
	(ਪਾਪਾ)	(ਧਧਾ)	(ਖਖਾ)	(ਥਥਾ)

5.	ਟ	ਨ	ਠ	ਈ	ਣ
	(ਟੈਂਕਾ)	(ਨੱਨਾ)	(ਠੱਠਾ)	(ਈੜੀ)	(ਣਾਣਾ)
	(ਟੌਂਕਾ)	(ਨਨਾ)	(ਠਠਾ)	(ਈੜੀ)	(ਣਣਾ)

6.	ਜ	ਚ	ਦ	ਛ	ਵ	ਵ
	(ਜੱਜਾ)	(ਚੱਚਾ)	(ਦੱਦਾ)	(ਛੱਛਾ)	(ਵੱਵਾ)	(ਵੰਵਾ)
	(ਜ਼ਜ਼ਾ)	(ਚਚਾ)	(ਦਦਾ)	(ਛਡਾ)	(ਵਵਾ)	(ਜ਼ਬਾ)

ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅੱਖਰਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਮਿਲਦੇ-ਜੁਲਦੇ ਅੱਖਰ ਲਿਖੋ :-

1.	ਸ					
2.	ਪ					
3.	ਤ					
4.	ਹ					
5.	ਟ					
6.	ਚ					

ਗਤੀਵਿਧੀ ਸ਼ੀਟ 4

ਮਾਤਰਾਵਾਂ

ਮਾਤਰਾਏਂ

ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ 10 ਮਾਤਰਾਵਾਂ ਹਨ, ਇਸ ਵਰਕਸ਼ੀਟ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਛੇ ਮਾਤਰਾਵਾਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਾਂਗੇ।

(ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਮੌਕੇ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਮਾਤਰਾਏਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਗਤੀਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਮਾਤਰਾਵਾਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ।)

ਹਿੰਦੀ ਸਵਰ ਤੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹਿੰਦੀ ਸਵਰ ਵ ਚਿੰਨ੍ਹ	ਪੰਜਾਬੀ ਰੂਪ ਪੰਜਾਬੀ ਰੂਪ	ਨਾਮ	ਉਦਾਹਰਨ
1. ਅ	ਅ	ਮੁਕਤਾ	ਕਰ, ਘਰ ਕਰ, ਘਰ
2. ਆ	ਆ (ਾ)	ਕੰਨਾ	ਰਾਗ, ਸਾਗ ਰਾਗ, ਸਾਗ
3. ਇ	ਇ (ਿ)	ਸਿਹਾਰੀ	ਸਿਰ, ਕਿਤਾਬ ਸਿਰ, ਕਿਤਾਬ
4. ਈ	ਈ (ੀ)	ਬਿਹਾਰੀ	ਗੀਤ, ਭਗਤੀ ਗੀਤ, ਭਗਤੀ
5. ਊ	ਊ (ੂ)	ਐਂਕੜ	ਖੁਸ਼, ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼, ਬਹੁਤ
6. ਊ	ਊ (ੂ)	ਦੁਲੈਂਕੜ	ਦੂਰ, ਡੂਠ ਦੂਰ, ਡੂਠ

- ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਬਕਸੇ ਵਿੱਚੋਂ ਮੁਕਤਾ, ਕੰਨਾ (ਾ), ਸਿਹਾਰੀ (ਿ), ਬਿਹਾਰੀ (ੀ), ਐਂਕੜ (ੂ), ਦੁਲੈਂਕੜ (ੂ) ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਲਿਖੋ-

ਜਲ ਹਰਾ ਧਰਤੀ
 ਖੁਸ਼ ਪਿਆਜ਼ ਗੁਲਾਬ
 ਗਿਆਨ ਬਜ਼ਾਰ ਘੜੀ
 ਸੂਰਜ ਰੂਪ
 ਗਰਮੀ ਨਕਲ

1. ਕੰਨਾ (ੴ) ਮਾਤਰਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅੱਖਰਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਪੰਜ ਸ਼ਬਦ ਬਣਾਓ-

ੴ - ਸ ਹ ਕ ਜ ਰ ਲ
ਮ ਪ ਦ ਗ ਭ ਯ

ਉਦਾਹਰਨ - ਸਾਲ, ਕਮਾਲ,

2. ਬਿਹਾਰੀ (ੴ) ਮਾਤਰਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅੱਖਰਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਪੰਜ ਸ਼ਬਦ ਬਣਾਓ-

ੴ - ਲ ਕ ਰ ਜ ਹ ਸ ਤ
ਪ ਦ ਗ ਨ ਸ ਖ ਮ

ਉਦਾਹਰਨ - ਗਰਮੀ, ਤੀਰ

ਮਾਤਰਾਵਾਂ

ਮਾਤਰਾਏँ

ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ 10 ਮਾਤਰਾਵਾਂ ਹਨ, ਇਸ ਵਰਕਸ਼ੀਟ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਬਾਕੀ ਬਚੀਆਂ 4 ਮਾਤਰਾਵਾਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋਗੇ।

ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਮੌਕੇ ਵਿੱਚ ਕੁਲ 10 ਮਾਤਰਾਏਂ ਹਨ, ਇਸ ਗਤਿਵਿਧਿ ਸ਼ੀਟ ਮੌਕੇ ਵਿੱਚ ਹਮ ਬਾਕੀ ਬਚੀਆਂ 4 ਮਾਤਰਾਵਾਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋਗੇ।

ਹਿੰਦੀ ਸਵਰ ਤੇ ਚਿੰਨ੍ਹ	ਪੰਜਾਬੀ ਰੂਪ	ਨਾਮ	ਖੁਦਾਹਰਨ
ਹਿੰਦੀ ਸਵਰ ਵਿੱਚ ਚਿੰਨ੍ਹ	ਪੰਜਾਬੀ ਰੂਪ	ਨਾਮ	ਖੁਦਾਹਰਨ
1. ਏ ਏ (ੇ)	ਲਾਂ ਕੇਲਾ,	ਮੇਲਾ	ਕੇਲਾ, ਮੇਲਾ
2. ਐ ਐ (ੈ)	ਦੁਲਾਵਾਂ ਪੈਰ,	ਮੈਲ	ਪੈਰ, ਮੇਲ
3. ਓ ਓ (ੋ)	ਹੋੜਾ ਮੋਰ,	ਘੋੜਾ	ਮੋਰ, ਘੋੜਾ
4. ਔ ਔ (ੌ)	ਕਨੌੜਾ ਫੌਜ,	ਸ਼ੌਕ	ਫੌਜ, ਸ਼ੌਕ

ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਬਾਕਸ ਵਿੱਚੋਂ ਕਨੌੜਾ (ੌ), ਹੋੜਾ (ੋ), ਲਾਂ (ਾਂ), ਦੁਲਾਵਾਂ ਦੀ (ੈ) ਮਾਤਰਾ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ ਚੁਣ ਕੇ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਲਿਖੋ :-

ਰੇਲ, ਹਥੌੜਾ, ਘੋੜਾ, ਖੇਡ
 ਸੈਰ, ਤੋੜਾ, ਮੈਲ, ਮੋਟਾ, ਮੈਨਾ
 ਸੋਨਾ, ਅੌਰਤ, ਸੋਹਨ, ਸ਼ੋਰ ਛੌਜ,
 ਨੌਕਰ, ਪੇੜ, ਐਨਕ, ਸੌਦਾ, ਕੇਲਾ
 ਸ਼ੌਕ, ਏਕਤਾ, ਪੈਦਲ, ਅੌਰਤ

(ੴ) ਲਾਂ (ਲ) ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖੋ :-

1
2
3
4
5

(ਅ) ਦੁਲਾਵਾਂ (ਦੁਲ) ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ :-

1
2
3
4
5

(ਇ) ਹੋੜਾ (ਹੋਡ) ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖੋ :-

1
2
3
4
5

(ਸ) ਕਨੌੜਾ (ਕਨੌਡ) ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖੋ :-

1
2
3
4
5

ਟਿੱਪੀ (੦) ਟਿੱਪੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ 4 ਮਾਤਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
(ਟਿੱਪੀ ਕਾ ਪ੍ਰਯੋਗ 4 ਮਾਤਰਾਵਾਂ ਕੇ ਸਾਥ ਹੋਤਾ ਹੈ।)

1. ਮੁਕਤਾ	(ਮੁਕਤਾ)	—	ਸੰਤ, ਅੰਬ	ਸਤ, ਅੰਤ
2. ਸਿਹਾਰੀ	(ੰ)	(ਸਿਹਾਰੀ)	—	ਬਿੰਦੀ, ਚਿੰਤਾ
3. ਔਂਕੜ	(ੰ)	(ਔਂਕੜ)	—	ਮੁੰਡਾ, ਗੁੰਡਾ
4. ਦੁਲੈਂਕੜ	(ੰ)	(ਦੁਲੈਂਕੜ)	—	ਨੂੰ, ਪੂੰਜੀ

1. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਜਗ ਵਿੱਚੋਂ ਬਿੰਦੀ, ਟਿੱਪੀ ਤੇ ਅੱਧਕ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਵੱਖਰੇ ਕਰਕੇ ਲਿਖੋ :-

2. ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਵਾਕਾਂ ਦੀਆਂ ਖਾਲੀ ਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਢੁੱਕਵੇਂ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖੋ -

ਅੰਬਾਂ   ਖੰਭ   ਚੂੜੀਆਂ
ਪੀਂਘਾਂ   ਬੱਚੇ   ਮਿੱਤਰ

- ਉ) ਬਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਰੰਗ-ਬਿਰੰਗੀਆਂ ..... ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ।
 ਅ) ਕੁੜੀਆਂ ..... ਝੂਟਦੀਆਂ ਹਨ।
 ਇ) ਅਸੀਂ ..... ਦੇ ਬਾਗ ਵਿੱਚ ਗਏ।
 ਸ) ਮੋਹਨ ਤੇ ਸੋਹਨ ਪੱਕੇ ..... ਹਨ।
 ਹ) ਪੰਛੀਆਂ ਦੇ ..... ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਹਨ।
 ਕ) ..... ਪਾਰਕ ਵਿੱਚ ਖੇਡ ਰਹੇ ਹਨ।

ਗਤੀਵਿਧੀ ਸ਼ੀਟ

ਦੁੱਤ ਅੱਖਰ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ :-

(ਸਾਂਧੁਕਤ ਅਕਥਰੋਂ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ)

ਦੋ ਵਿਅੰਜਨਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਦੁੱਤ ਅੱਖਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਦੁੱਤ ਅੱਖਰ ਹਨ—ਪੈਰੀਂ ਹਾਹਾ (ੴ), ਪੈਰੀਂ ਰਾਰਾ (ੴ), ਪੈਰੀਂ ਵਾਵਾ (ੴ)

ਦੋ ਵਿਅੰਜਨਾਂ ਦੀ ਮਿਲ੍ਹੀ ਕਾਰੀ ਕਾਰੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਦੁੱਤ ਅੱਖਰ ਹਨ—ਪੈਰੀਂ ਹਾਹਾ (ੴ), ਪੈਰੀਂ ਰਾਰਾ (ੴ), ਪੈਰੀਂ ਵਾਵਾ (ੴ)

ਪੈਰ ਮੌਲਿਕ ਅਕਥਰੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਦੁੱਤ ਅੱਖਰ ਹਨ—

ਉਦਾਹਰਨ :-

ਹ = ੴ	ਪੀੜ੍ਹੀ,	ਅਨਪੜ੍ਹ,	ਕਿਲ੍ਹਾ	ਪੀੜ੍ਹੀ,	ਅਨਪੜ੍ਹ,	ਕਿਲ੍ਹਾ
ਰ = ੴ	ਪ੍ਰਭਾਤ,	ਪ੍ਰੇਮ,	ਪ੍ਰਕਾਸ਼	ਪ੍ਰਭਾਤ,	ਪ੍ਰੇਮ,	ਪ੍ਰਕਾਸ਼
ਵ = ੴ	ਸੁਰ,	ਸੈਮਾਨ,		ਸ਼ਵਰ,	ਸ਼ੈਮਾਨ	

ਗਤੀਵਿਧੀ ਸ਼ੀਟ

(ੴ) ਸ਼ਬਦ-ਜੋੜ ਪੂਰੇ ਕਰਕੇ ਬਾਕਸ ਵਿਚ ਲਿਖੋ :-

1) ਕਿ + ਲੁ =

2) ਗ੍ਰ + ਥ =

3) ਪ੍ਰ + ਮ =

4) ਆ + ਲੁ + ਣ =

5) ਪ੍ਰਾ + ਚੀ + ਨ =

6) ਮੂ + ਝੈ =

(ਆ) ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਬਾਕਸ ਵਿੱਚੋਂ ਦੁੱਤ ਅੱਖਰ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ ਚੁਣ ਕੇ ਅਲੱਗ ਲਿਖੋ :-

ਪ੍ਰੇਮ, ਵਿਨ੍ਹ, ਪ੍ਰਥਾ ਸ੍ਰੈਮਾਨ,
ਸ੍ਰੂ ਬੁਲ੍ਹ ਪ੍ਰੀਤਮ, ਪੜ੍ਹ
ਰਿਨ੍ਹ ਪ੍ਰਭਾਤ, ਸ੍ਰੈ-ਭਰੋਸਾ

ହ = ୨ , ର = ୦ , ଵ = ୯

ବାଲେ ସ୍ଥବଦ ଅଳ୍ପଗ-ଅଳ୍ପଗ କରକେ ଲିଖୋ :

(୧) ପୈରୀ ହାହା (୨)

1	
2	
3	
4	

(୨) ପୈରୀ ରାରା (୦)

1	
2	
3	
4	

(୩) ପୈରୀ ଵାହା (୯)

1	
2	
3	
4	

ਗਤੀਵਿਧੀ ਸ਼੍ਰੀਟ 5

ਆਵਾਜਾਈ ਦੇ ਸਾਧਨ

ਹੇਠ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਸੜਕ ਉੱਤੇ ਚਲਣ ਵਾਲੇ ਆਵਾਜਾਈ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਉੱਤੇ ਠੀਕ (✓) ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਾਓ।

ਬਸ

ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼

ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਹਾਜ਼

ਕਾਰ

ਕਿਸ਼ਤੀ

ਸਕੂਟਰ

ਰੇਲਗੱਡੀ

ਮੈਟਰੋ

ਕੈਬ (ਟੈਕਸੀ)

ਆਟੋ

ਗਤੀਵਿਧੀ ਸ਼੍ਰੀਟ 6

ਪਹਿਰਾਵਾ

ਹੇਠ ਦਿੱਤੀਆਂ ਪਹਿਰਾਵੇ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਸਹੀ ਮਿਲਾਨ ਕਰੋ :-

ਪੈਂਟ-ਕਮੀਜ਼

ਸਾੜੀ

ਲਹਿੰਗਾ-ਚੋਲੀ

ਕੁੜਤਾ-ਪਜਾਮਾ

ਪੱਗ

ਸਲਵਾਰ ਕਮੀਜ਼

ਗਤੀਵਿਧੀ ਸ਼੍ਰੀਟ 7

ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂ

ਹੇਠ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨਾਲ ਸਹੀ ਮਿਲਾਨ ਕਰੋ :-

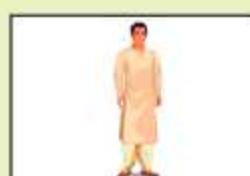
ਦਾਦਾ

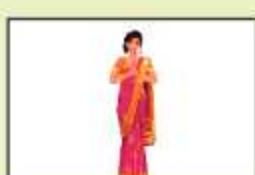
ਮਾں

ਦਾਦੀ

ਪਿਉ

ਮਾਂ

ਦਾਦੀ

ਪਿਉ

ਭੈਣ

ਭੈਣ

ਭਰਾ

ਭਰਾ

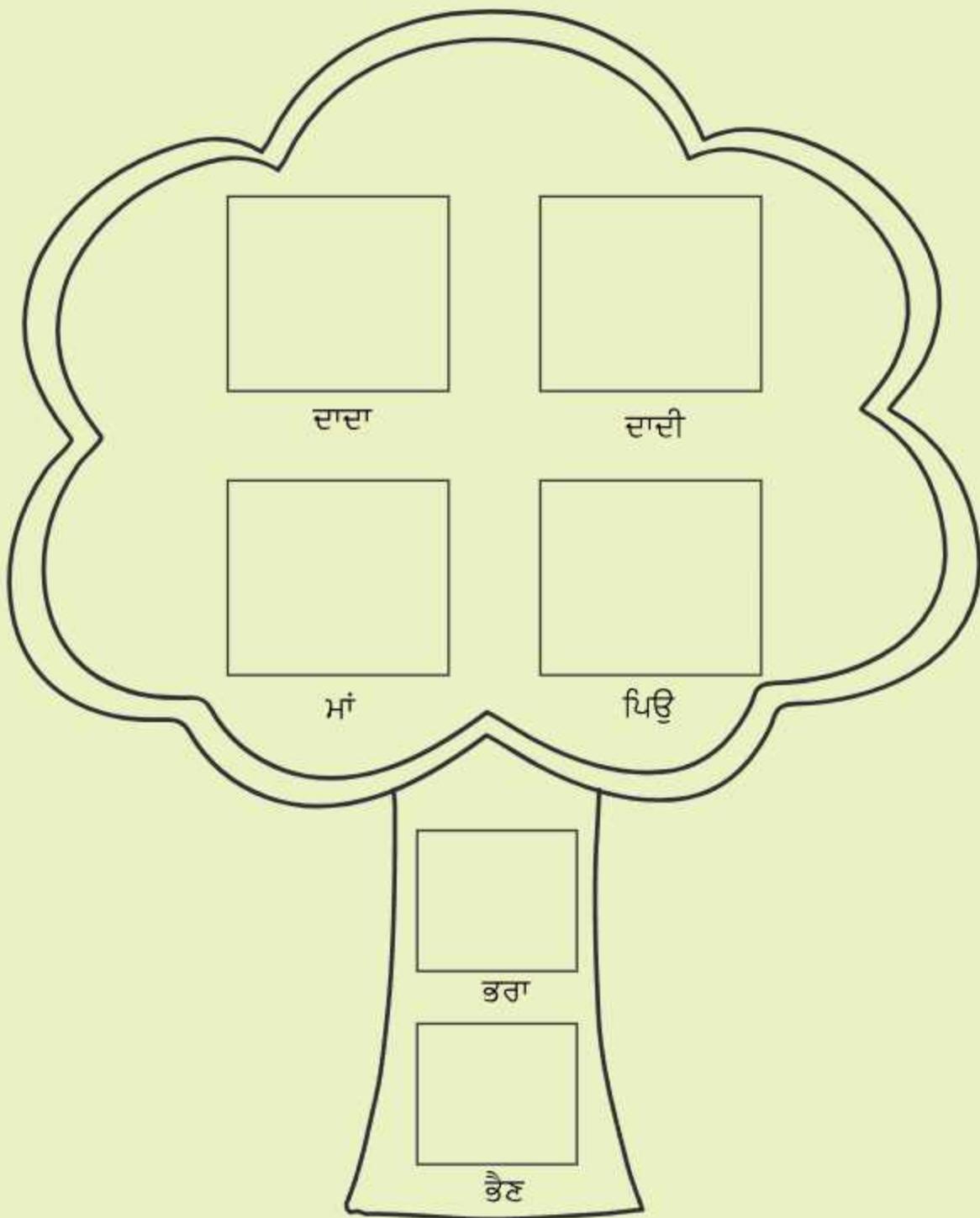

ਦਾਦਾ

ਗਤੀਵਿਧੀ ਸ਼ੀਟ

ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਦਰੱਖਤ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਜੀਆਂ/ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਫੋਟੋ ਚਿਪਕਾਉ : -

ਗਤੀਵਿਧੀ ਸ਼ੀਟ 8

ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਨਾਂ

ਹੇਠ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਦਾ ਖੇਡਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਨ ਕਰੋ :-

ਬੈਡ-ਮਿੰਟਨ

ਗੀਟੇ

ਸ਼ਤਰੰਜ

ਕੈਰਮ ਬੋਰਡ

ਹਾਕੀ

ਕ੍ਰਿਕੇਟ

ਖੋ-ਖੋ

ਫੁਟਬਾਲ

ਗਤੀਵਿਧੀ ਸ਼੍ਰੀਟ 9

ਫਲਾਂ ਅਤੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂ

ਹੇਠ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਫਲਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਉੱਤੇ (✓) ਅਤੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਉੱਤੇ ਗੋਲਾ (○) ਲਗਾਓ :-

ਸੇਬ

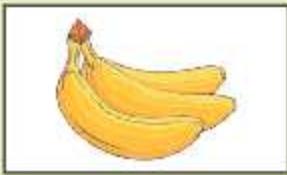
ਆਲੂ

ਮਾਰੂ

ਗੋਭੀ

ਕੇਲਾ

ਅੰਬ

ਸੰਤਰਾ

ਮੂਲੀ

ਪਿਆਜ਼

ਅਨਾਰ

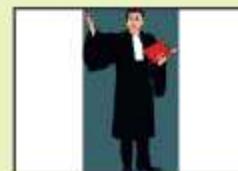

ਗਤੀਵਿਧੀ ਸ਼ੀਟ 10

ਕਿੱਤਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂ

ਵੱਖਰੇ-ਵੱਖਰੇ ਕਿੱਤਿਆਂ (Profession) ਦਾ ਸਹੀ ਮਿਲਾਨ ਕਰੋ :-

ਫੌਜੀ

ਡਾਕਟਰ

ਵਕੀਲ

ਮਕੈਨਿਕ

ਕਿਸਾਨ

ਅਧਿਆਪਕ

ਗਤੀਵਿਧੀ ਸ਼੍ਰੀਟ 11

ਪੰਡੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ

ਹੇਠ ਦਿੱਤੀਆਂ ਪੰਡੀਆਂ ਦੀ ਤਸਵੀਰਾਂ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਨ ਕਰੋ :-

ਤੌਤਾ

ਚਿੜੀ

ਕੋਇਲ

ਕਬੂਤਰ

ਕਾਂ

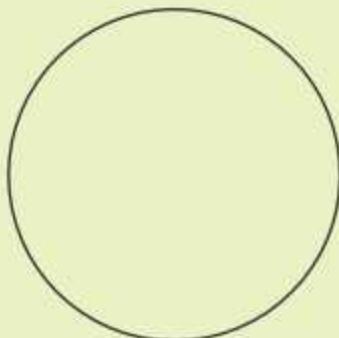
ਮੋਰ

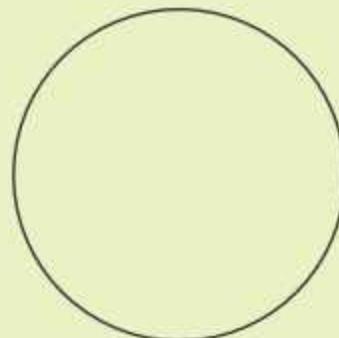
ਗਤੀਵਿਧੀ ਸ਼੍ਰੀਟ 12

ਰੰਗ ਭਰੋ

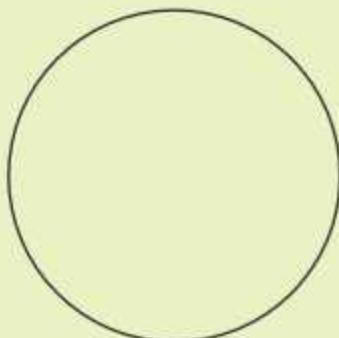
ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਰੰਗਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦਿੱਤੇ ਗੋਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸੰਬੰਧਿਤ ਰੰਗ ਭਰੋ :-

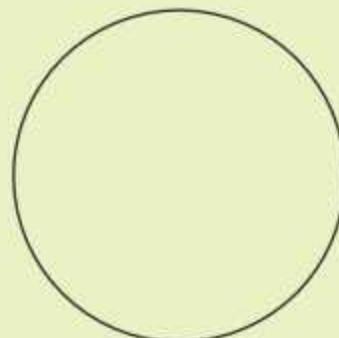
ਉ) ਕਾਲਾ

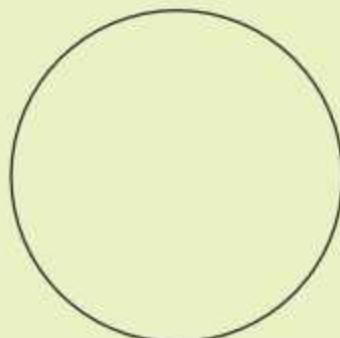
ਅ) ਲਾਲ

ਦ) ਹਰਾ

ਸ) ਪੀਲਾ

ਹ) ਨੀਲਾ

ਗਤੀਵਿਧੀ ਸ਼ੀਟ 13

ਰੁੱਤਾਂ ਦੇ ਨਾਂ

ਹੇਠ ਦਿੱਤੀਆਂ ਰੁੱਤਾਂ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਵੇਖ ਕੇ ਰੁੱਤਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਨ ਕਰੋ :-

ਬਸੰਤ

ਸਰਦੀ

ਪਤਥੜ

ਗਰਮੀ

ਵਰਖਾ

ਗਤੀਵਿਧੀ ਸ਼ੀਟ 14

ਜੰਗਲੀ ਤੇ ਪਾਲਤੂ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ

ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਪਸੂਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਾਲਤੂ ਪਸੂਆਂ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਠੀਕ (✓) ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਗਾਓ

ਬਿੱਲੀ

ਸ਼ੇਰ

ਪੇੜਾ

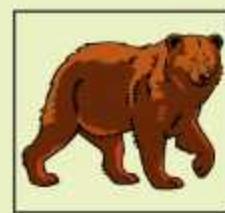
ਗਾਂ

ਕੁੱਤਾ

ਹਾਥੀ

ਭਾਲੂ

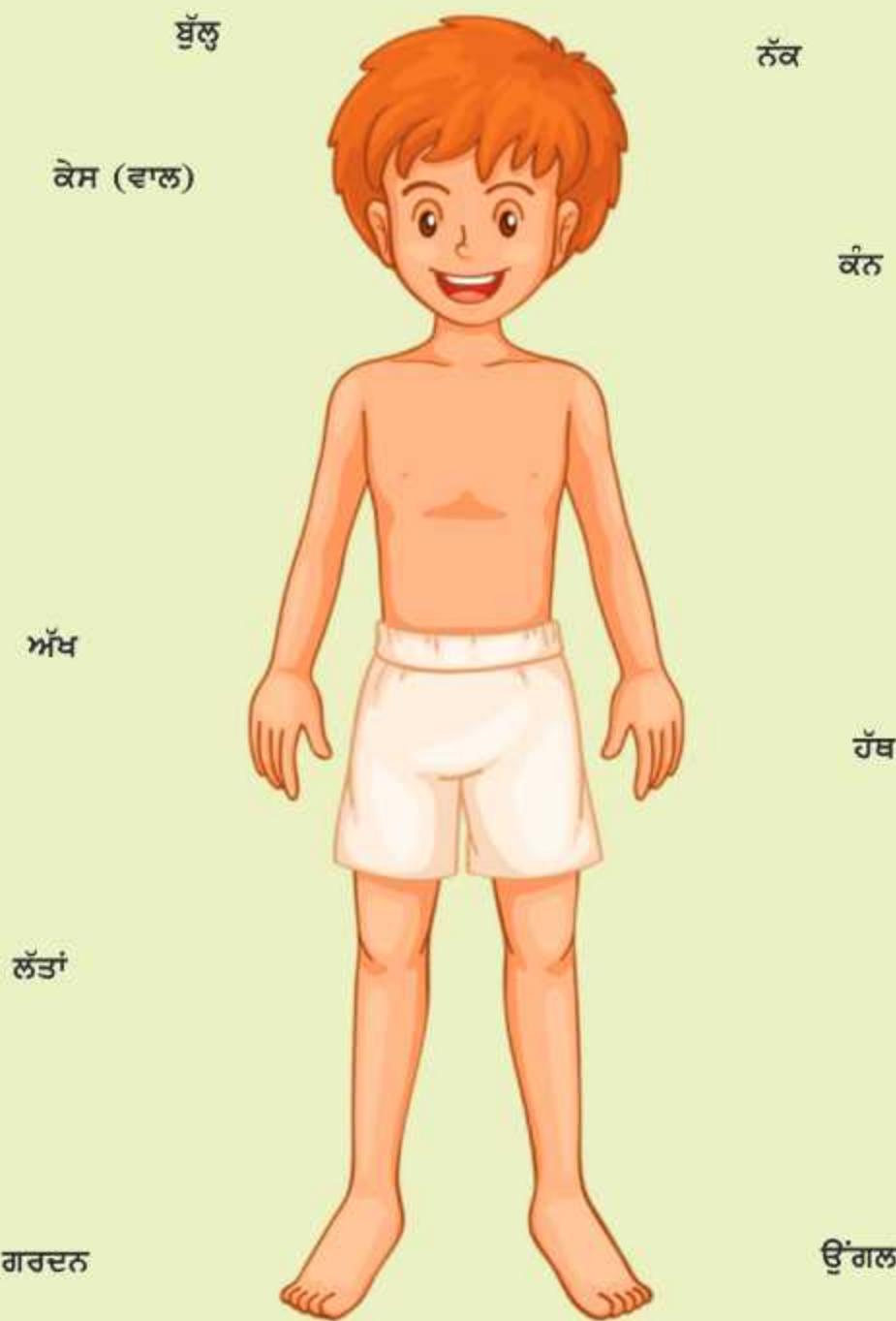
ਹਿਰਨ

ਗਤੀਵਿਧੀ ਸ਼੍ਰੀਟ 15

ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ

ਹੇਠ ਦਿੱਤੀ ਤਸਵੀਰ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਨਾਲ ਸਹੀ ਮਿਲਾਨ ਕਰੋ :-

ਗਤੀਵਿਧੀ ਸ਼੍ਰੀਟ 16

ਸਾਡੇ ਤਿਉਹਾਰ

ਹੇਠ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਅਤੇ ਤਿਉਹਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਦਾ ਮਿਲਾਨ ਕਰੋ :-

ਗੁਰਪੁਰਬ

ਦੁਸਹਿਰਾ

ਈਦ

ਰੱਖੜੀ

ਕ੍ਰਿਸਮਸ

ਦੀਵਾਲੀ

ਗਤੀਵਿਧੀ ਸ਼੍ਰੀਟ 17

ਹਾਵ-ਭਾਵ

ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਭਾਵਾਂ (Expressions) ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਸਹੀ ਮਿਲਾਨ ਕਰੋ :-

ਗੁੱਸਾ

ਖੁਸ਼

ਉਦਾਸ

ਕੋਈ ਹਾਵ-ਭਾਵ ਨਹੀਂ

ਉਲੜਿਆ

ਗਤੀਵਿਧੀ ਸ਼੍ਰੀਟ 18

ਜੰਕ ਫੂਡ

ਹੇਠ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਜੰਕ ਫੂਡ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਠੀਕ (✓) ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਗਾਓ : -

ਪਿੱਜਾ

ਰੋਟੀ

ਦਾਲ

ਬਰਗਰ

ਸਬਜ਼ੀਆਂ

ਕੋਲਡ ਡਰਿੰਕ

ਨੂਡਲਸ

ਫਲ

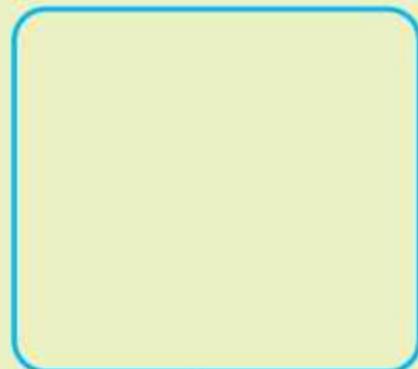
ਗਤੀਵਿਧੀ ਸ਼੍ਰੀਟ 19

ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ

ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਣ-ਵਾਲੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬਣਾਓ ਜਾਂ ਚਿਪਕਾਓ:-

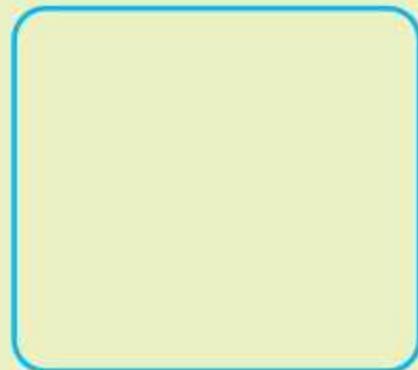
ਬਲੈਕ ਬੋਰਡ

ਪੈਨ

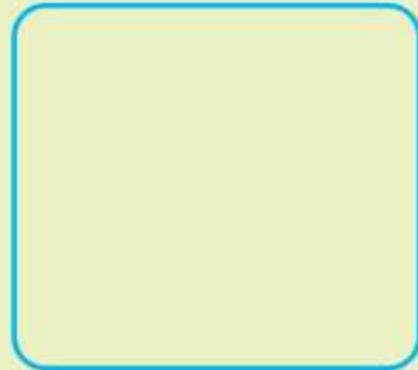
ਚਾਕ

ਡਸਟਰ

ਕੁਰਸੀ

ਚਾਰਟ

ਗਤੀਵਿਧੀ ਸ਼੍ਰੀਟ 20

ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ

ਹੇਠ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਨਾਂ ਅੱਗੇ ਠੀਕ (✓) ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਗਾਓ : -

ਰੁੱਖ

ਟੱਬ

ਬੱਸ

ਟੇਬਲ

ਪਤੀਲਾ

ਜੱਗ

ਗਤੀਵਿਧੀ ਸ਼ੀਟ 21

ਲੋਕ-ਨਾਚ

ਹੇਠ ਦਿੱਤੀਆਂ ਲੋਕ-ਨਾਚ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਲੋਕ-ਨਾਚ ਦੇ ਸਹੀ ਨਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਨ ਕਰੋ :-

ਕਿੱਕਲੀ

ਭੰਗੜਾ

ਡਾਂਡੀਆ

ਭੰਗੜਾ

ਗਿੱਧਾ

ਗਤੀਵਿਧੀ ਸ਼ੀਟ 22

ਲਿੰਗ ਬਦਲੋ

ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ : ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਇਸਤਰੀ ਜਾਂ ਪੁਰਸ਼ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਲੱਗੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ 'ਲਿੰਗ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।
ਲਿੰਗ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ :-

1. ਇਸਤਰੀ ਲਿੰਗ
2. ਪੁਲਿੰਗ

ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਬਾਕਸ ਵਿੱਚੋਂ ਇਸਤਰੀ ਲਿੰਗ ਤੇ ਪੁਲਿੰਗ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਰਕੇ ਲਿਖੋ:-

ਭਾਲੂ, ਬੁੱਢਾ, ਹੱਥਣੀ, ਅਧਿਆਪਕ,
ਤਿੱਤਲੀ, ਭੈਣ, ਵਕੀਲ,
ਬਿੱਲੀ, ਪੰਜਾਬਣ, ਚਾਚਾ, ਡਾਕਟਰ

ਇਸਤਰੀ ਲਿੰਗ

ਪੁਲਿੰਗ

ਲਿੰਗ ਬਦਲੋ

ਸਹੀ ਮਿਲਾਨ ਕਰੋ :-

1. ਪਤੀ	ਸਰਦਾਰਨੀ
2. ਮੁੜਾ	ਦਾਦੀ
3. ਹਿਰਨੀ	ਪਤਨੀ
4. ਸਰਦਾਰ	ਰਾਣੀ
5. ਧੋਬੀ	ਕੁੜੀ
6. ਦਾਦਾ	ਪਿਛਾ
7. ਰਾਜਾ	ਹਿਰਨੀ
8. ਮਾਂ	ਧੋਬਣ
9. ਮਾਮਾ	ਹੱਥਣੀ
10. ਚਾਚਾ	ਚੂਹੀ
11. ਨਾਨਾ	ਬਿੱਲੀ
12. ਹਾਬੀ	ਮਾਮੀ
13. ਕੁੱਤਾ	ਚਾਚੀ
14. ਬਿੱਲਾ	ਨਾਨੀ
15. ਚੂਹਾ	ਕੁੱਡੀ

गतीविधी स्लीट 23

विरोपी स्लबद

हेठ दिए बाकम विँचे स्लबद लॅड के मरी विरोप स्लबद लिखे :-

रात, ग्राम, गरीब
जाणा, थँले, झुठ, हनेरा

अभीर

आउणा

दिन

सँच

भुऱ्ही

उँउ

चान्ण

ਗਤੀਵਿਧੀ ਸ਼ੀਟ 24

ਆਉ ਹਿੰਦੀ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿੱਖੀਏ

ਦੇਵਨਾਗਰੀ ਤੋਂ ਗੁਰਮੁਖੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਸਹੀ ਮਿਲਾਨ ਕਰੋ :-

1 ਕੁਸੀ

1 ਭਾਰਤ

2 ਸ਼ਹਰ

2 ਦਿੱਲੀ

3 ਸ਼ਾਰਾਰਤੀ

3 ਆਗਰਾ

4 ਭਾਰਤ

4 ਸੰਤਰਾ

5 ਦਿੱਲੀ

5 ਕੁਰਸੀ

6 ਆਗਰਾ

6 ਸ਼ਹਿਰ

7 ਆਲੂ

7 ਸ਼ਰਾਰਤੀ

8 ਸੰਤਰਾ

8 ਆਲੂ

गतीविधि स्लीट 25

वचन बदले

सही मिलान करो :-

इक्क वचन

1

2

3

5

6

7

8

बहु-वचन

ਵਚਨ ਬਦਲੋ

ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ : ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਇੱਕ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਣ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗੇ, ਉਸਨੂੰ 'ਵਚਨ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਵਚਨ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ : -

1. ਇੱਕ ਵਚਨ
2. ਬਹੁ-ਵਚਨ

ਹੇਠ ਗੇਲੇ ਵਿਚੋਂ ਇਕਵਚਨ ਅਤੇ ਬਹੁਵਚਨ ਚੁਣ ਕੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਡੱਬਿਆਂ ਵਿਚ ਪਾਓ : -

**ਮੁੰਡਾ, ਪਲੇਟ, ਦਾਦੀ, ਚੀਜ਼ਾਂ
ਕਾਕੇ, ਚੀਜ਼, ਮਾਂ, ਕਾਕਾ
ਦਾਦੀਆਂ, ਮੁੰਡੇ, ਪਲੇਟਾਂ, ਮਾਵਾਂ**

ਇਕਵਚਨ

ਬਹੁਵਚਨ

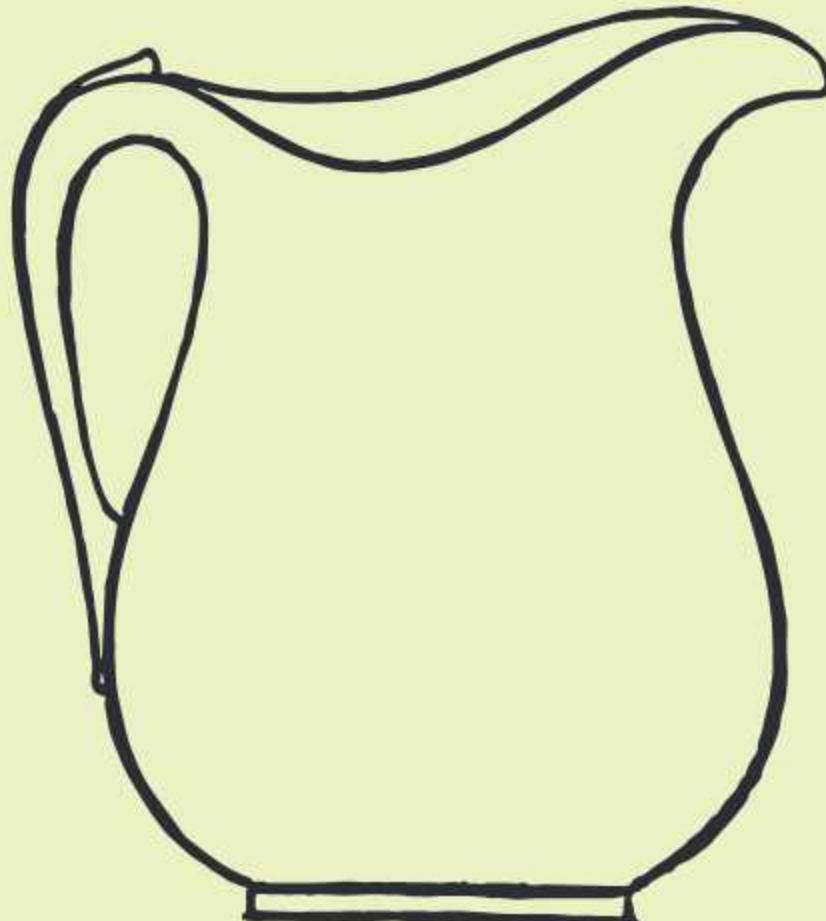
ਗਤੀਵਿਧੀ ਸ਼੍ਰੀਟ 26

ਨਾਂਵ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ

ਕਿਸੇ ਵਸਤੂ, ਵਿਅਕਤੀ ਅਤੇ ਥਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਨੂੰ 'ਨਾਂਵ' ਆਖਦੇ ਹਨ ; ਜਿਵੇਂ - ਕਰਨਾਲ, ਦਿੱਲੀ, ਮਹੇਸ਼, ਕੁਰਸੀ, ਬਲੈਕ,
ਬੋਰਡ, ਜਮਾਤ, ਫੌਜ ਆਦਿ।

ਬਕਸੇ ਵਿੱਚੋਂ ਨਾਂਵ ਸ਼ਬਦ ਚੁਣ ਕੇ ਜੱਗ ਵਿੱਚ ਪਾਉ।

ਊਹ, ਊਸਦਾ, ਸਿਮਰਨਜੀਤ, ਦਿੱਲੀ,
ਤੁਹਾਡਾ, ਤੁਸੀਂ, ਰਾਧਾ, ਆਗਰਾ,
ਫੌਜ, ਜਮਾਤ, ਠੇਲਾ

ਨਾਵ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ

ਬਕਸੇ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵਿਆਕਤੀ, ਵਸਤੂ ਤੇ ਸਥਾਨ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਰਕੇ ਲਿਖੋ :-

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਮੋਹਨ, ਕੁਰਸੀ, ਦਿੱਲੀ
ਬਲੈਕ-ਬੋਰਡ, ਖੰਡ, ਚਾਵਲ, ਅਮਰੀਕਾ
ਗੀਤਾ, ਰਜਨੀ, ਆਲੋਕ, ਆਗਰਾ

ਵਿਆਕਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂ

ਵਸਤੂਆਂ ਦੇ ਨਾਂ

ਸਥਾਨਾਂ ਦੇ ਨਾਂ

ਗਤੀਵਿਧੀ ਸ਼ੀਟ 27

ਪੜਨਾਂਵ

ਨਾਵ ਦੀ ਥਾਂ ਉੱਤੇ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ 'ਪੜਨਾਂਵ' ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ :-

ਪੜਨਾਂਵ ਸ਼ਬਦ ਚੁਣ ਕੇ ਜੱਗ ਵਿੱਚ ਪਾਓ।

ਨੀਲਾ, ਤੂੰ, ਕਾਲਾ,
ਉਸਦਾ, ਤੇਰਾ, ਕਰਨਾਲ,
ਮੈਂ, ਉਸਦਾ, ਤੁਹਾਡਾ,
ਤੇਰਾ, ਤੁਸੀਂ, ਇਹ,
ਨਾਨਾ, ਸਰਲਾ

ਪੜਨਾਂਵ ਸ਼ਬਦ

ਗਤੀਵਿਧੀ ਸ਼ੀਟ 28

‘ਮੈਂ’ (ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ)

ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਖਾਲੀ ਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰੋ :-

1. ਮੇਰਾ ਨਾਂ ..... ਹੈ।
2. ਮੈਂ ..... ਸਾਲ ਦਾ/ਦੀ ਹਾਂ।
3. ਮੈਂ ..... ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਦਾ/ਪੜ੍ਹਦੀ ਹਾਂ।
4. ਮੇਰੇ ਸਕੂਲ ਦਾ ਨਾਂ ..... ਹੈ।
5. ਮੈਨੂੰ..... ਖੇਡਣਾ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਹੈ।

ਗਤੀਵਿਧੀ ਸ਼੍ਰੀਟ 29

ਮੇਰਾ ਮਿੱਤਰ / ਮੇਰੀ ਸਹੇਲੀ

ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਬਕਸੇ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰ/ਸਹੇਲੀ ਦੀ ਫੋਟੋ ਚਿਪਕਾਓ ਅਤੇ ਉਸ ਬਾਰੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਤਰਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰੋ :-

1. ਮੇਰੇ ਮਿੱਤਰ/ਮੇਰੀ ਸਹੇਲੀ ਦਾ ਨਾਂ ..... ਹੈ।
2. ਉਹ ..... ਸਾਲ ਦਾ/ਦੀ ਹੈ।
3. ਉਹ ..... ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਦਾ/ਪੜ੍ਹਦੀ ਹੈ।
4. ਉਹ ਪੜਾਈ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ..... ਹੈ।
5. ਉਸ ਦੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ..... ਹਨ।
6. ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ..... ਹਨ।

ਗਤੀਵਿਧੀ ਸ਼੍ਰੀਟ 30

ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਖੇਡ (ਕਵਿਤਾ)

ਸੂਰਜ

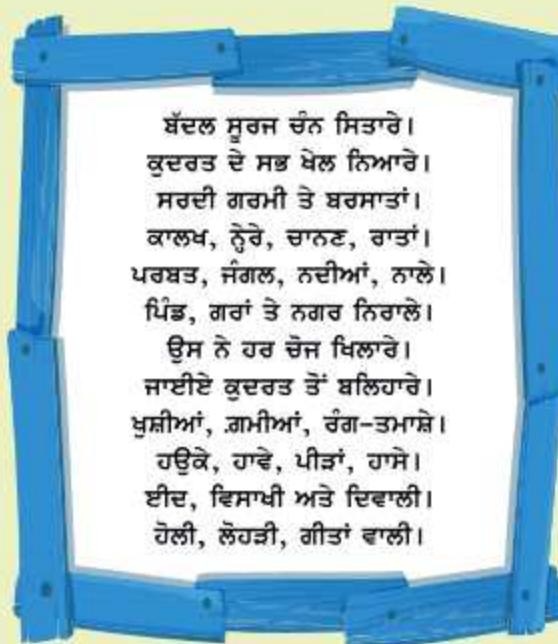
ਬੱਦਲ

ਦਿਵਾਲੀ

ਈਦ

ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਖੇਡ (ਕਵਿਤਾ)

ਅੱਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ

ਵਾਯੂ = ਹਵਾ

ਗ੍ਰਾਮ = ਦੁੱਖ

ਬਿਰਛ = ਰੁੱਖ/ਪੇੜ

ਕੁਦਰਤ = ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ

ਬਲਿਹਾਰੇ ਜਾਣ = ਕੁਰਬਾਨ ਜਾਣ

ਪੀੜਾ = ਦਰਦ

1. ਗੁਬਾਰੇ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚੋਂ ਚੁਣ ਕੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ-ਜੁਲਦੇ ਉਚਾਰਨ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖੋ।
ਉਦਾਹਰਨ : - ਨਾਲੇ - ਨਿਰਾਲੇ

1. ਸਿਤਾਰੇ

4. ਦਿਵਾਲੀ

2. ਰਾਤਾਂ

3. ਖਿਲਾਰੇ

ਵਾਲੀ
ਬਲਿਹਾਰੇ
ਬਰਸਾਤਾਂ
ਨਿਆਰੇ

ਹੇਠ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਕਰੋ :-

ਨਿਰਾਲੇ, ਨਦੀਆਂ, ਰਾਤਾਂ, ਬਰਸਾਤਾਂ

ਸਰਦੀ ਗਰਮੀ ਤੇ .....

ਕਾਲੜ, ਨੂਰੇ, ਚਾਨਣ .....

ਪਰਬਤ ਜੰਗਲ ....., ਨਾਲੇ

ਪਿੰਡ, ਗਰਾਂ ਤੇ ਨਗਰ .....

3. ਪਤੰਗ ਵਿਚਲੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣ ਕੇ ਔਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਲਿਖੋ :-

ਵਾਯੂ =

ਬਿਰਛ =

ਕੁਦਰਤ =

ਬਲਿਹਾਰੇ ਜਾਣਾ =

ਗਮ =

4. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਾਲਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਮਾਨ ਅਰਥਾਂ ਵਾਲੇ ਜੋੜੇ ਮਿਲਾਓ :-

1. ਪਹਾੜ	ਬਿਰਖ
2. ਰੋਸ਼ਨੀ	ਪਰਬਤ
3. ਪੇੜ	ਚਾਨਣ
4. ਸਮੁੰਦਰ	ਸਾਗਰ

ਗਤੀਵਿਧੀ ਸ਼੍ਰੀਟ 31

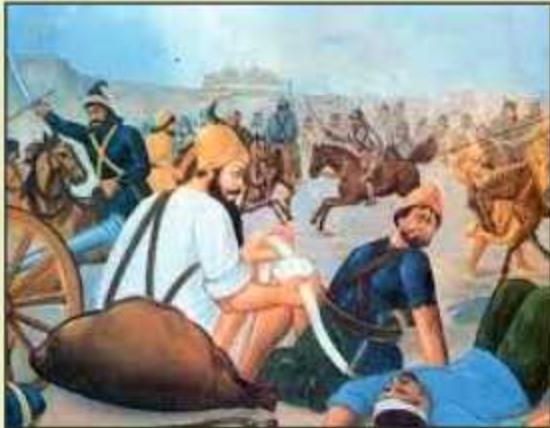
ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ ਜੀ (ਜੀਵਨੀ)

ਮੁਗਲਾਂ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਯੁੱਧ ਚਲ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸਿੱਖ
ਪਾਣੀ ਪਿਆਉਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ ਜੀ ਵਿਰੋਧੀ ਪਿਰ ਦੇ ਜ਼ਖਮੀ
ਛੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਮੱਲ੍ਹਮ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਯੂ.ਐਨ.ਡਿ. ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਰੈਡ ਕਰਾਸ ਯੁੱਧ ਵਿੱਚ
ਜ਼ਖਮੀ ਤੇ ਬੰਦੀ ਬਣਾਏ ਛੌਜੀਆਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ
ਕਰਨ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਕੁੱਝ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ ਜੀ ਨੂੰ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਉਣ ਬਾਰੇ
ਪੁੱਛਿਆ। ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ! ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਸਭ
ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਡਾ ਰੂਪ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਮੱਲ੍ਹਮ ਦੀ ਡੱਬੀ ਵੀ ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਦੇ
ਜ਼ਖਮਾਂ ਨੂੰ ਲਾਉਣ ਲਈ ਦੇ ਦਿੱਤੀ

1. ਸਹੀ ਵਾਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ (✓) ਅਤੇ ਗਲਤ ਵਾਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ (✗) ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਗਾਓ :-

- (1) ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ ਜੀ ਚਾਹ ਪਿਆਉਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਸਨ।
- (2) ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਰਧਾਲੂ ਸਿੱਖ ਸਨ।
- (3) ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ ਜੀ ਨੂੰ ਸਭ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਸੀ।
- (4) ਰੈਡ-ਕਰਾਸ ਜਖਮੀ ਤੇ ਬੰਦੀ ਬਣੇ ਫੌਜੀਆਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ।
- (5) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸੁਰਮੇ ਦੀ ਡੱਬੀ ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ ਜੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ।

2. ਜੱਗ ਵਿੱਚੋਂ ਢੁੱਕਵੇਂ ਸ਼ਬਦ ਚੁਣ ਕੇ ਖਾਲੀ ਥਾਵਾਂ ਭਰੋ :-

- (1) ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ..... ਸਿੱਖ ਸਨ।
- (2) ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ ਜੀ ..... ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਉਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਸਨ।
- (3) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ..... ਦੀ ਡੱਬੀ ਵੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ।
- (4) ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ..... ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।

3. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਚਾਰ-ਚਾਰ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਤੁਸੀਂ ਠੀਕ ਉੱਤਰ ਚੁਣ ਕੇ ਠੀਕ (✓) ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਾਉ :-

- (ਇ) ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ ਕਿਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦਾ ਸਰਧਾਲੂ ਸਿੱਖ ਸੀ ?
1. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ
  2. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ
  3. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ
  4. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ
- (ਅ) ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ ਕਿਸ ਚੀਜ਼ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਪਿਆਉਂਦਾ ਸੀ ?
1. ਬਾਟੇ ਨਾਲ
  2. ਗੜਵੀ ਨਾਲ
  3. ਪਤੀਲੇ ਨਾਲ
  4. ਮਸਕ ਨਾਲ
- (ਇ) ਰੈਡ ਕਰਾਸ ਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ?
1. ਘੋੜਿਆਂ ਦੀ
  2. ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀ
  3. ਬੇਜੁਬਾਨਾਂ ਦੀ
  4. ਫੌਜੀਆਂ ਦੀ
- (ਸ) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ ਜੀ ਨੂੰ ਕੀ ਦਿੱਤੀ ?
1. ਮਲੁਮ ਦੀ ਡੱਬੀ
  2. ਸੁਰਮੇ ਦੀ ਡੱਬੀ
  3. ਮਸਾਲੇ ਦੀ ਡੱਬੀ
  4. ਅਚਾਰ ਦੀ ਡੱਬੀ

ਗਤੀਵਿਧੀ ਸ਼੍ਰੀਟ 32

ਵਿਆਹ (ਕਵਿਤਾ)

ਜੰਥ ਚੜ੍ਹੀ ਮੇਰੇ ਵੀਰੇ ਦੀ,
ਹੀਰੇ ਵਰਗੇ ਵੀਰੇ ਦੀ।
ਰੌਣਕ ਸਿਹਰੇ, ਚੀਰੇ ਦੀ,
ਕੰਕਣ ਅਤੇ ਕਲੀਰੇ ਦੀ।
ਛਤਰ ਝੂਲਦਾ ਸੋਨੇ ਦਾ,
ਮੁਖੜਾ ਸੁੰਦਰ ਸੋਹਣੇ ਦਾ।
ਢੋਲੀ ਢੋਲ ਵਜਾਉਂਦੇ ਨੇ,
ਯਾਰ ਭੰਗੜੇ ਪਾਊਂਦੇ ਨੇ।
ਗੀਤ ਵਿਆਹ ਦੇ ਗਾਵਾਂ ਮੈਂ,
ਰੱਜ-ਰੱਜ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨਾਵਾ ਮੈਂ।

ਔਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ :-

1. ਕੰਕਣ - ਕੜੇ
2. ਜੰਥ - ਬਰਾਤ
3. ਵੀਰਾ - ਭਰਾ
4. ਸੁੰਦਰ - ਸੁਹਣਾ

1. ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਬਾਕਸ ਵਿੱਚੋਂ ਸ਼ਬਦ ਚੁਣ ਕੇ ਖਾਲੀ ਬਾਵਾਂ ਭਰੋ :-

ਹੀਰੇ
ਵੀਰੇ
ਕਲੀਰੇ
ਚੀਰੇ

ਜੰਵ ਚੜ੍ਹੀ ਮੇਰੇ ..... ਦੀ,
..... ਵਰਗੇ ਵੀਰੇ ਦੀ।

ਰੌਣਕ ਸਿਹਰੇ, ... ਦੀ,
ਕੰਕਣ ਅਤੇ ..... ਦੀ।

2. ਅਰਥਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਮੇਲ ਕਰੋ :-

(1) ਖੱਸੀ	ਮਿੱਤਰ
(2) ਵਿਆਹ	ਚਿਹਰਾ
(3) ਮੁਖੜਾ	ਸਾਦੀ
(4) ਯਾਰ	ਭਾਬੀ
(5) ਭਰਜਾਈ	ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ

3. ਬਾਕਸ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕੋ ਲੈਅ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ ਲੱਭ ਕੇ ਲਿਖੋ :-

ਚੀਰੇ, ਗਾਵਾਂ, ਜਾਵੇਗਾ, ਗਾਉਂਦੇ

(1) ਹੀਰੇ	-	ਵੀਰੇ
(2) ਵਜਾਉਂਦੇ	-	
(3) ਵੀਰੇ	-	
(4) ਮਨਾਵਾਂ	-	
(5) ਆਵੇਗਾ	-	

4. ਹੇਠ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਸਹੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਨ ਕਰੋ :-

ਡੋਲੀ

ਛਤਰ

ਕਲੀਰੇ

ਕੰਝਣ

ਸਿਹਰਾ

ਢੋਲ

ਗਤੀਵਿਧੀ ਸ਼੍ਰੀਟ 33

ਦੋ ਬੱਕਰੀਆਂ (ਕਹਾਣੀ)

ਨਦੀ ਉੱਤੇ ਲੱਕੜ ਦਾ ਇੱਕ ਭੀੜਾ ਪੁਲ ਬਣਿਆ ਸੀ। ਇੱਕ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਇੱਕ ਜਣਾ (ਪਸੂ ਲੰਘ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਦੋ ਬੱਕਰੀਆਂ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ ਪੁਲ ਤੇ ਚੜ੍ਹੀਆਂ। ਦੋਵੇਂ ਪਹਿਲੇ ਪੁਲ ਪਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਆਪਸ ਵਿਚ ਲੜਾਈ ਹੋ ਗਈ। ਲੜਾਈ ਕਰਦੀਆਂ-ਕਰਦੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਬੱਕਰੀਆਂ ਨਦੀ ਵਿਚ ਡਿੱਗ ਪਈਆਂ।

ਦੂਜੀ ਘਟਨਾ ਵਿਚ ਦੋਵੇਂ ਬੱਕਰੀਆਂ ਸਮਝਦਾਰ ਅਤੇ ਨਿਮਰਤਾ ਵਾਲੀਆਂ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਸੀ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਬਿਨਾਂ ਲੜਿਆਂ ਪੁਲ ਪਾਰ ਕਰ ਲਿਆ।

ਸਿੱਖਿਆ

ਨਿਮਰਤਾ ਅਤੇ ਆਪਸੀ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਸਾਰੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

1. ਠੀਕ ਸ਼ਬਦ ਚੁਣ ਕੇ ਖਾਲੀ ਥਾਵਾਂ ਭਰੋ :-

- (ਉ) ਨਦੀ ਦਾ ਪੁਲ ..... ਦਾ ਬਣਿਆ ਸੀ। (ਲੱਕੜ/ਲੋਹ)
- (ਅ) ਪੁਲ ਉੱਤੇ ..... ਬੱਕਰੀਆਂ ਚੜ੍ਹੀਆਂ। (ਪੰਜ/ਦੋ)
- (ਈ) ਬੱਕਰੀਆਂ ਦੀ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ..... ਹੋ ਗਈ। (ਲੜਾਈ/ਪਿਆਰ)
- (ਸ) ਬੱਕਰੀਆਂ ਨੇ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ..... ਕਰਕੇ ਪੁਲ ਪਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। (ਸਹਿਯੋਗ/ਲੜਾਈ)

2. ਵਿਰੋਧੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਸਹੀ ਮਿਲਾਨ ਕਰੋ :-

ਭੀੜਾ	ਵੱਡਾ
ਚੜ੍ਹਨਾ	ਖੁੱਲ੍ਹਾ
ਬੈਠਣਾ	ਉੱਤਰਨਾ
ਪਿੱਛੇ	ਉੱਠਣਾ
ਛੋਟਾ	ਅੱਗੇ
ਮਿਲਣਾ	ਵਿਛੜਣਾ

3. ਦੇਵਨਾਗਰੀ ਲਿਪੀ ਅਤੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਸਹੀ ਮਿਲਾਨ ਕਰੋ :-

ਨਦੀ	ਨਦੀ
ਲੜਾਈ	ਲਡਾਈ
ਲਕੜੀ	ਲਕੜੀ
ਬੱਕਰੀ	ਬਕਰੀ
ਪੁਲ	ਪੁਲ

4. ਸਹੀ ਵਾਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਠੀਕ (✓) ਅਤੇ ਗਲਤ ਵਾਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਗਲਤ (✗) ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਗਾਓ :-

- (ਉ) ਨਦੀ ਦਾ ਪੁਲ ਭੀੜਾ ਸੀ। ( )
- (ਅ) ਇੱਕ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਦੋ ਜਣੇ (ਪਸੂ), ਪੁਲ ਤੋਂ ਲੰਘ ਸਕਦੇ ਸਨ। ( )
- (ਈ) ਲੜਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਬੱਕਰੀਆਂ ਨਦੀ ਵਿੱਚ ਡਿੱਗ ਪਈਆਂ। ( )
- (ਸ) ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ( )

ਗਤੀਵਿਧੀ ਸ਼੍ਰੀਟ 34

ਦਿੱਲੀ (ਕਵਿਤਾ)

ਸਾਨੂੰ ਬੜੀ ਪਿਆਰੀ ਦਿੱਲੀ,
ਹੈ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਕਿਆਰੀ ਦਿੱਲੀ।
ਲਾਲ ਕਿਲੇ ਤੋਂ ਕੁਤਬ ਤੀਕਰਾਂ,
ਡਿੱਠੀ ਤੱਕੀ ਸਾਰੀ ਦਿੱਲੀ।
ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਖੰਡਰ ਇਸਦੇ,
ਕਿੰਨੀ ਕਿਸੇ ਖਿਲਾਰੀ ਦਿੱਲੀ।
ਇੰਦਰਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦੇ ਨਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ,
ਕਹਿੰਦੇ ਗਈ ਉਸਾਰੀ ਦਿੱਲੀ।
ਫੇਰ ਅਨੇਕਾਂ ਸੁਲਤਾਨਾਂ ਨੇ,
ਕੋਹਾਂ ਤੀਕ ਪਸਾਰੀ ਦਿੱਲੀ।

ਅੱਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ :-

- (1) ਤੀਕਰਾਂ - ਤੱਕ
- (2) ਡਿੱਠੀ - ਦੇਖੀ
- (3) ਖੰਡਰ - ਢਹਿ ਚੁੱਕੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ
- (4) ਖਿਲਾਰੀ - ਫੈਲੀ ਹੋਈ
- (5) ਪਸਾਰੀ - ਫੈਲਾਈ

1. ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਬਕਸੇ ਵਿੱਚੋਂ ਸ਼ਬਦ ਚੁਣ ਕੇ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਸਤਰਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰੋ :-

ਸਾਨੂੰ ਬੜੀ ..... ਦਿੱਲੀ।
 ਹੈ ..... ਦੀ ਕਿਆਰੀ ਦਿੱਲੀ।
 ਲਾਲ ਕਿਲ੍ਹੇ ਤੋਂ ਕੁਤਬ ਤੀਕਰਾਂ,
 ਡਿੱਠੀ ਤੱਕੀ ਸਾਰੀ .....।
 ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ..... ਇਸਦੇ,
 ਕਿੰਨੀ ਕਿਸੇ ..... ਦਿੱਲੀ।

**ਖੰਡਰ, ਫੁੱਲਾਂ
ਪਿਆਰੀ, ਦਿੱਲੀ
ਖਿਲਾਰੀ**

2. ਅਰਥਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਮੇਲ ਕਰੋ :-

(1) ਡਿੱਠੀ	ਤੱਕ
(2) ਤੀਕਰਾਂ	ਦੇਖੀ
(3) ਪਸਾਰੀ	ਢਹਿ ਚੁੱਕੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ
(4) ਖਿਲਾਰੀ	ਫੈਲੀ ਹੋਈ
(5) ਖੰਡਰ	ਫੈਲਾਈ

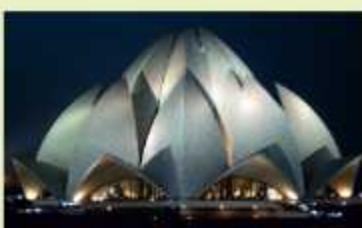
3. ਤਸਵੀਰਾਂ ਦਾ ਉਸਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਸਹੀ ਮਿਲਾਨ ਕਰੋ :-

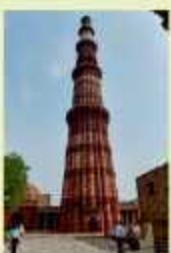
ਲੋਟਸ ਟੈਂਪਲ

ਇੰਡੀਆ ਗੇਟ

ਲਾਲ ਕਿਲਾ

ਕੁਤਬ ਮੀਨਾਰ

4. ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਦੇਵਨਾਗਰੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ :-

ਲਾਲ ਕਿਲਾ _____

ਫੁੱਲ _____

ਪਿਆਰੀ _____

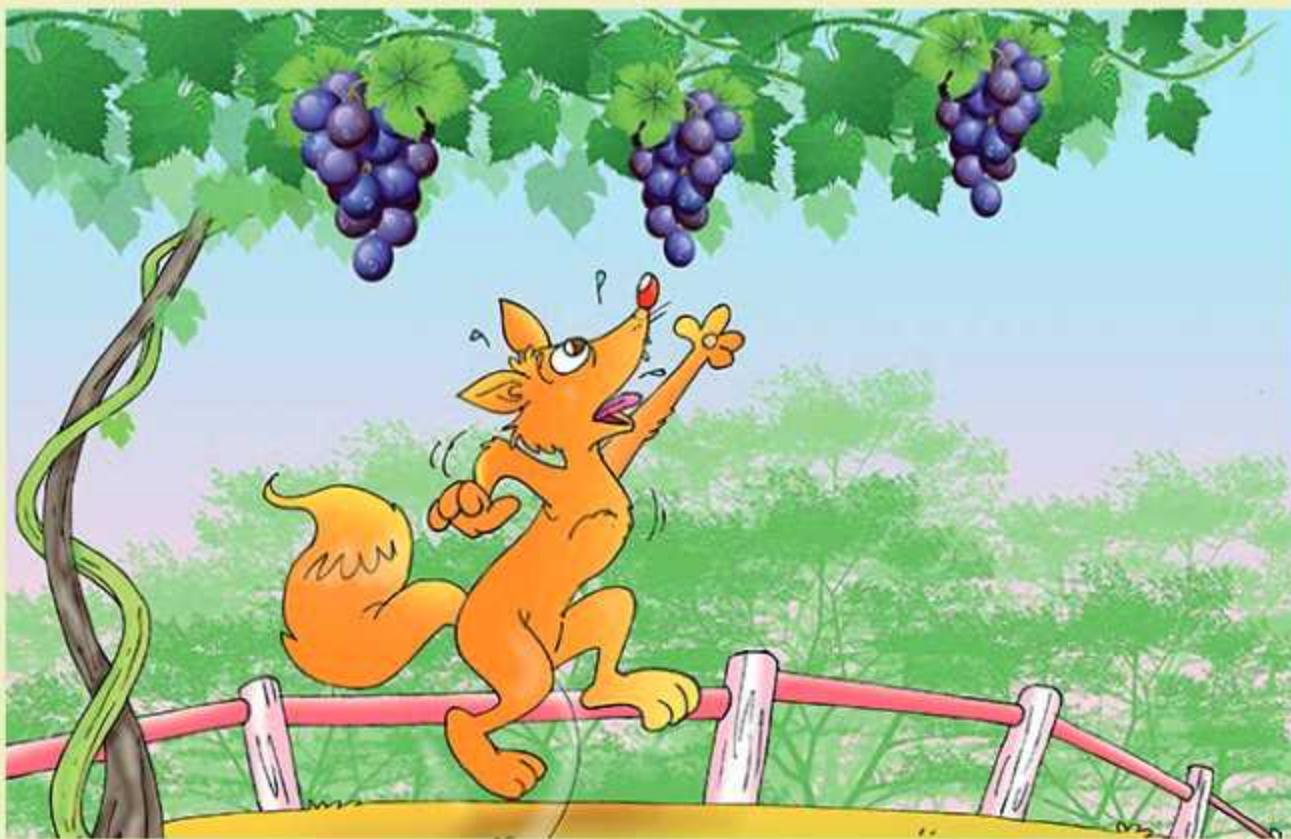
ਇੰਦਰਪ੍ਰਸ਼ਾਸ਼ _____

ਦਿੱਲੀ _____

ਗਤੀਵਿਧੀ ਸ਼੍ਰੀਟ 35

ਅੰਗੂਰ ਮਿੱਠੇ ਹਨ (ਕਹਾਣੀ)

ਲੂਮੜੀ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਨਾਲ ਬਾਗ ਵਿੱਚੋਂ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਲੂਮੜੀ ਦੇ ਬੱਚੇ ਨੇ ਅੰਗੂਰ ਦੇਖੇ ਤੇ ਉਹ ਅੰਗੂਰ ਖਾਣ ਦੀ ਜਿੱਦ ਕਰਨ ਲੱਗਾ। ਲੂਮੜੀ ਨੇ ਉਛਲ ਕੇ ਅੰਗੂਰ ਤੋੜਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਉਹ ਨਹੀਂ ਟੁੱਟੇ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, “ਅੰਗੂਰ ਖਟੇ ਹਨ।” ਲੂਮੜੀ ਦੇ ਬੱਚੇ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੀ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਅੰਗੂਰ ਤੋੜੇ ਤੇ ਖਾਏ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਅੰਗੂਰ ਤਾਂ ਮਿੱਠੇ ਹਨ।

ਸਿੱਖਿਆ

ਮਿਹਨਤ ਦਾ ਫਲ ਮਿੱਠਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

1. ਸਹੀ ਵਾਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਠੀਕ (✓) ਅਤੇ ਗਲਤ ਵਾਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਗਲਤ (✗) ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਗਾਓ :-

- (ਚ) ਲੂਮੜੀ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਨਾਲ ਬਾਗ ਵਿੱਚੋਂ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ( )
- (ਅ) ਲੂਮੜੀ ਦੇ ਬੱਚੇ ਨੇ ਬਾਗ ਵਿੱਚ ਅੰਬ ਦੇਖੇ। ( )
- (ਈ) ਲੂਮੜੀ ਦੇ ਬੱਚੇ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੀ ਪਿੱਠ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਅੰਗੂਰ ਤੋੜੇ। ( )
- (ਸ) ਅੰਗੂਰਾਂ ਦਾ ਸੁਆਦ ਕੌੜਾ ਸੀ। ( )
- (ਇ) ਮਿਹਨਤ ਦਾ ਫਲ ਮਿੱਠਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ( )

2. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪੁਲਿੰਗ ਤੇ ਇਸਤਰੀ ਲਿੰਗ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਸਹੀ ਮਿਲਾਨ ਕਰੋ :-

ਚਾਚਾ	ਕੁੜੀ
ਲੂਮੜ	ਚਾਚੀ
ਹਾਥੀ	ਲੂਮੜੀ
ਛੁੱਫੜ	ਭੂਆ
ਮੁੰਡਾ	ਹੱਥਣੀ

3. ਹੇਠਾਂ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਦੇਵਨਾਗਰੀ ਲਿਪੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਸਹੀ ਮਿਲਾਨ ਕਰੋ :-

ਲੂਮੜੀ	ਕਚਾ
ਅੰਗੂਰ	ਮਾਂ
ਬੱਚਾ	ਲੋਮਫ਼ੀ
ਬਾਗ	ਅੰਗੂਰ
ਕੱਚਾ	ਬਾਗ
ਮਾਂ	ਕਚਾ

4. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਇਕਵਚਨ ਅਤੇ ਬਹੁਵਚਨ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਸਹੀ ਮਿਲਾਨ ਕਰੋ :-

ਲੂਮੜੀ	ਹੱਥਾਂ
ਬੱਚਾ	ਅੰਗੂਰਾਂ
ਅੰਗੂਰ	ਲੂਮੜੀਆਂ
ਗੁੱਛਾ	ਬੱਚੇ
ਹੱਥ	ਗੁੱਛੇ

ਗਤੀਵਿਧੀ ਸ਼੍ਰੀਟ 36

ਬੁੱਧ ਪਰਮ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ

ਮਹਾਤਮਾ ਬੁੱਧ ਨੇਪਾਲ ਦੀ ਰਿਆਸਤ ਕਪਿਲਵਸਤੂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਸੁਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਸਨ।

ਚਾਚੇ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦੇਵਦੱਤ ਨੇ ਹੰਸਾਂ ਦੀ ਡਾਰ ਨੂੰ ਤੀਰ ਮਾਰ ਕੇ ਜਖਮੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਵੇਖ ਕੇ ਬੁੱਧ ਦਾ ਮਨ ਢੁਖੀ ਹੋਇਆ।

ਮਹਾਤਮਾ ਬੁੱਧ ਨੇ ਇੱਕ ਦਿਨ ਬਿਰਧ ਤੇ ਇੱਕ ਅਰਥੀ ਵੇਖੀ। ਪਤਾ ਲੱਗਣ ਤੇ ਕਿ ਇੱਕ ਦਿਨ ਸਭ ਨੇ ਮਰ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਸੁਣ ਕੇ ਦੁਖੀ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਜੰਗਲ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ।

ਬਿਹਾਰ ਪ੍ਰਾਂਤ ਵਿੱਚ ਗਯਾ ਦੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਪਿੱਪਲ ਹੇਠ ਬੈਠ ਕੇ ਛੇ ਸਾਲ ਘੋਰ ਤਪੱਸਿਆ ਕੀਤੀ।

ਬੁੱਧ ਮਤ ਦੇ ਮੁੱਖ ਉਪਦੇਸ਼ :

1. ਜੀਵ ਹੱਤਿਆ ਨਾ ਕਰਨਾ,
  2. ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਨਾ ਦੇਣਾ।
  3. ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ
  4. ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦਾ ਵਿਤਕਰਾ ਨਾ ਕਰਨਾ।
  5. ਜੀਓ ਅਤੇ ਜਿਊਣ ਦਿਓ।
2. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਉਲਟੇ ਅਰਥ ਲਿਖੋ :-
ਉਦਾਹਰਨ :- ਵੱਡਾ - ਛੋਟਾ
1. ਖੁਸ਼ੀ _____
  2. ਦਿਨ _____
  3. ਝੋੜ੍ਹੀ _____
  4. ਮਰਨਾ _____
  5. ਬੁਢਾਪਾ _____

STATE COUNCIL OF EDUCATIONAL RESEARCH AND TRAINING
Varun Marg, Defence Colony, Delhi - 110024